

Българин

БРОЙ 2 | 2009 ЦЕНА 30 Kč

Христина Василева:

Цялата ми душа
е в България

Пета световна среща
на българските медии

Българското училище
в Прага

Петко Бочаров – бетеанец
завинаги

Борис Лилков:
Литературата е начин на изява

Чешкият „десант“
в следосвобожденска България

Diana s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

Право на избор

Началото на лятото тази година минава под знака на изборите. През юни в страните-членки на Европейския съюз се проведеха избори за Европейски парламент, в който десните партии ще имат най-много депутати. Формациите-членки на парламентарната група на Европейската народна партия и Европейските демократи / ЕНП-ЕД/ получиха доверието на 36,3% от европейците и ще разполагат с 267 евродепутати. Партията на Европейските социалисти /ПЕС/ ще има 159 места. Третата фракция в ЕП – на Алианса на либералите и демократите за Европа /АЛДЕ/ ще бъде представяна от 81 депутати.

В България изборите за Европейски парламент се състояха на 7 юни. Партията Граждани за европейско развитие на България (ГЕРБ) получи 24,36% от гласовете и съответно 5 мандата в ЕП, Коалиция за България – 18,5% и 4 мандата, ДПС – 14,14% и 3 мандата, АТАКА – 11,9% и 2 мандата, НДСВ – 7,96% и 2 мандата, Синята коалиция – 7,95% и 1 мандат. Избирателната активност в България беше 38,99%, в Чехия – 28,22%, а в целия Европейски съюз – 43,08%.

В Българското посолство в Прага гласуваха общо 246 български граждани (1,99% от всички гласове в чужбина), като ГЕРБ получи 59 гласа, „Синята коалиция“ – 52 гласа, Коалиция за България – 34, Партия АТАКА – 32, НДСВ – 29, „Ред, законност и справедливост“ – 13, ПП Зелените – 12, Лидер – 6, Българска Социалдемокрация – 5, „Българска нова демокрация“ – 3, ВМРО – 1. ДПС „Движение за права и свободи“, Съюз на патриотичните сили „Защита“ и Чавдар Иванов не получиха нито един глас в Прага. В чужбина са гласували общо 12 496 души.

Следващите избори – парламентарните – ще се проведат на 5 юли. Медиите алармираха за негативната практика за купуване на гласове още на изборите за Европейски парламент. Припомняме, че проектът за електронното гласуване не беше одобрен и българските емигранти, които по неофициални данни са между 1,5 и 2 млн. души, са поставени в неравностойно положение спрямо останалите си сънародници, поради административни пречки. Много от тях не могат да гласуват заради отдалечеността на избирателните секции. Партия „Другата България“ алармира за особено фрапиращ случай в Германия, където е отказано разкриването на шест секции в градовете – Манхайм

(там са подадени 130 декларации), Нюрнберг (160 декларации), Карлсруе (150 декларации), Фрайбург (150 декларации), Мюнстерн и Щутгарт. В Испания е отказано откриването на избирателна секция във Вялба, при изявено писмено желание да гласуват 128 българи.

Скъпи сънародници, всички ние, независимо дали сме в България или в чужбина, имаме право на избор. Със своя глас изразяваме гражданската си позиция. Затова гласувайте на Парламентарните избори на 5 юли в Българското посолство в Прага, за да не решават други вместо вас. Ние, българските емигранти, не можем да бъдем безразлични към съдбата на България, защото съдбата на България е и наша съдба.

И накрая още една справка – ДПС, партията на Ахмед Доган, е втора по електорална подкрепа след ГЕРБ сред българите, гласували зад граница. 22,84 на сто от сънародниците ни в чужбина са гласували за ГЕРБ, 18,95 – за ДПС. Синята коалиция е спечелила от вота в чужбина 14,67 процента, АТАКА – 11,56 процента, а Коалиция за България – 10,15 процента..

Мария Захариева

4–15 Българите в Чехия Млади български таланти | 24 май в Българския културен институт | Паметникът на Св.св. Кирил и Методий в Микулчице | Жива вода за българските емигранти в Чехия | Георги Господинов и други истории | На добър час, мили момичета и момчета! | Награди от художествени конкурси | Истината за Българското училище в Прага | „Завръщането“ на България в Европа

16–19 Личности Стоянка Мутафова | Петко Бочаров – бетеанец завинаги

20–21 Култура Христина Василева: Цялата ми душа е в България

22–24 Събития Пета юбилейна среща на българските медии

25–27 Интервю Борис Лилков: Литературата е начин на изява

28–30 Памет Героите от Ботевата чета

31 Годишници 100 години Българска Независимост

32–34 История Чешкият „десант“ в следосвобожденска България

35 In memoriam Виктор Пасков

36–37 Българската емиграция Нели Николова

На корицата: Христина Василева (Мими) и Йезус Гарсия (Рудолф) в операта „Бохеми“ на Джакомо Пучини – постановка на Ондřej Хавелка в Държавната опера – Прага. Снимка: Карел Коуба.

Млади български таланти в Прага

На първи юни в Българския културен институт се проведе концертът „Млади български таланти“, организиран за шеста поредна година от сдружение „Възраждане“. Целта на проекта е да се предостави възможност за сценична изява на малките изпълнители от българската общност в Прага, както и да запознае пражката публика с тях. Стремелът на организаторите е да се вдъхва самочувствие и увереност на надарените ни деца и да бъдат те насърчавани в бъдещите им сценични изяви.

Концертът тази година се проведе в галерията на Българския културен институт. Младите български таланти, участници в тазгодишното шесто издание, бяха Филип Зайков – цигулка и пиано, Дениса Ивановова – пиано и флейта, Михаел Форщ – цигулка и Давид Улвр – алтова флейта. Програмата включваше произведения от Я. Ухлирж, Х. Виенявски, Б. Мартину, Г. Б. Песцети, И. Беркович, Д. Щайнбелт, О. Ридинг. Малките

изпълнители бяха посрещнати възторжено от публиката, която бурно ги аплодираше. И този път изключително добре се представи 11-годишният Филип Зайков, носител на редица награди на чешки и международни конкурси. Филип започва да свири на цигулка на петгодишна възраст. През 2009 г. той е победител в Международния цигулков конкурс „Йозеф Музика“ в Нова Пака. Първа награда печели и на „Пълзенецки цигулкици“, а на

Коциановия цигулков конкурс получи поощрителна награда. Освен на цигулка Филип свири много добре и на пиано. Две поредни години е на трето място на клавирния конкурс Prague Junior Note. Успехите и наградите не го главозамайват. Филип е пълен отличник, при това е един от най-добрите малки математици в Прага. Три поредни години той печели ученическите олимпиади по математика. „Най-много се гордея с това, че съм свирил с маестро Йозеф Сук в Рудолфинума и че спечелих състезанието „Златното орехче“, казва Филип. Това голямо признание той получи, защото е всестранно развита личност. Превъзходен цигулар и пианист, добър математик, отличен състезател по голф и айкидо, който освен чешки, говори английски и френски, той се нарежда сред гениалните деца в Чехия. Майка му д-р Екатерина Зайкова смята, че Филип дължи своята музикална дарба на българските си гени. Най-голямата награда той получи от Фондация „Едука“ – прекрасна цигулка в размер на 150 000 крони.

Румяна Кирилова

Снимки: архив на сдружение „Възраждане“

24 май в Българския културен институт

По случай празника на българската просвета и култура и на славянската писменост, 24 май Българският културен институт в Прага организира клавирен концерт на Анжела Тошева. След концерта директорът на БКИ Боян Панчев връчи награда на министъра на културата на България Стефан Данаилов за популяризиране и разпространение на българската култура в чужбина на младия чешки българист Марцел Черни. Представен бе и сборникът „Ролята на чешката интелигенция в обществения живот на следосвобожденска България“, включващ материали от едноименната международна научна конференция, проведена през есента на миналата година.

Известната наша пианистка Анжела Тошева беше откритието на вечерта. Тя изпълни композиции на Константин Илиев и Леош Яначек, както и мащабните 25 вариации и fuga на тема от Хендел от Йоханес Брамс.

Тошева е една от най-известните български пианисти. Тя е оригинален интерпретатор както на сонатите на Скарлати, така и на творбите на авангардистите. Неин любим композитор е Бела Барток. Анжела Тошева обича предизвикателствата в изкуството. Често поема риска да представи на слушателите трудни за възприемане съвременни произведения, а след това ги изненадва с албума „Империя от светлини“, включващ 16 сонати на Доменико Скарлати. Американската компания „Конкорд“ записва нейни изпълнения на Барток, Ксенакис, Шимански и на съвременни български композитори.

Анжела Тошева е автор на редица оригинални проекти, които умело реализира. Участва заедно с Михаил Големинов със синестетична инсталация и концерт „Александър Скрябин ЕООД – магазин за бои и лакове“ в Националната галерия. Един от последните си проекти осъществява заедно с известния български писател и поет Георги Господинов – това е поетично-музикалният спектакъл „Балади и разпади“, който е част от поредицата „Ноти и метафори“ с организатори „Национална агенция „Музика“ и Издателство „Жанет 45“. Господинов рецитира стихове от едноименната си книга, като междувременно звучат произведения на Шопен, Скрябин и Арво Пярт, изпълнени от пианистката. Анжела Тошева е не само прекрасен изпълнител и изследовател, но и из-

Анжела Тошева

вестен клавирен педагог. За младите пианисти тя организира майсторски класове по клавирна интерпретация. Според нея музиката е най-важното средство за обучението на хората.

Мария Захариева

Боян Панчев и Марцел Черни

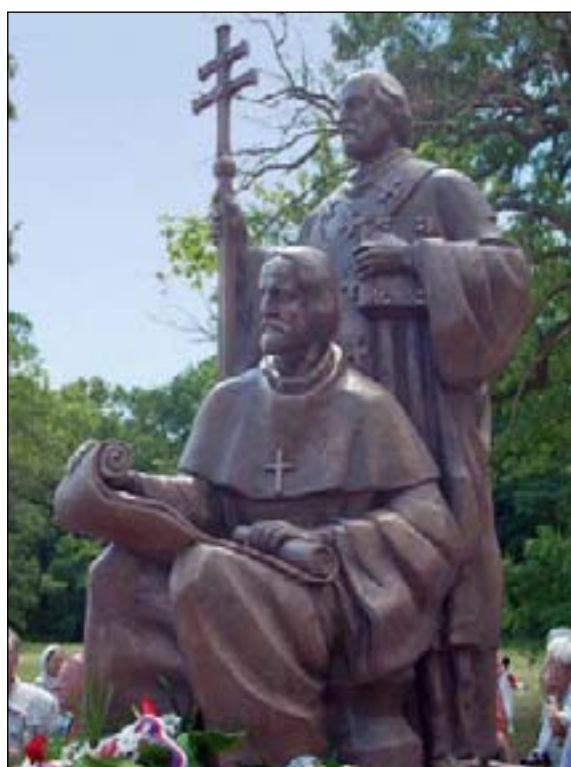
Пианистката Анжела Тошева е възпитаник на Държавната музикална академия. Завършва пиано в класа на проф. Мара Петкова. Специализира в Унгария, Швейцария и Норвегия. До 1991 г. се занимава с преподавателска дейност, след което се отдава само на концертната. През същата година защитава дисертационен труд, посветен на камерните ансамбли и става доктор на науките. Носител е на награди от конкурси в България, Италия, Португалия, Чехия и др. Осъществила е две големи турнета в Бразилия (1997 г.) и САЩ (1999 г.). През 1996–97 г. води майсторски клас по клавирна интерпретация на камерна музика в град Бержерак, Южна Франция и в Университета в Сао Паоло. Има издадени 3 компактдиска от американската компания „Concord“ с произведения на Лазар Николов, Васил Казанджиев, на полския композитор Павел Шимански и на Янис Ксенакис. През 1999 г. записва и албум с творби на Бела Барток с оркестъра на БНР. През 1997 г. ѝ е присъдена наградата „Златно перо“ за заслуги в областта на културата. Най-новият ѝ албум „Империя от светлини“ включва 16 сонати на Доменико Скарлати.

Паметникът на Св. св. Кирил и Методий в Микулчице – дело на българите в Чехия

Сирма Зидаро-Коунова

Трудно ми е да намеря подходящи думи на възхищение от това изключително начинание, реализирано от българската общност в Чехия (с инициатор Българската културно-просветна организация), а именно – изграждането на паметник на светите братя Кирил и Методий, замислен и построен за рекордното време от една година. Паметник, издигнат с искрената морална, но и недостатъчна финансова помощ на българските клубове в Чехия. Паметник, реализиран преди всичко с огромната парична подкрепа на

българската държава. И така, замисълът на организаторите Микулчице да се превърне в един от трите центъра на поклонение, след тези на общонародното честване в България и поклонението пред гроба на св. Кирил в Рим, бе осъществена с небивал успех. С трогателно чувство на благодарност и гордост стоях пред внушителните, толкова близки на моето

Официалните гости

Сирма Зидаро-Коунова и Георги Пирински

детство, образи на двамата славянски просветители, и изведнъж се почувствах у дома си, в България... Навсякъде българска реч, на всяка крачка широки български усмивки и прегръдки, срещи с приятели и познати...

Както винаги присъстваха официални гости от България – Председателят на Народното събрание Георги Пирински, на когото имах лично честта да поблагодаря за изключителния жест на българското правителство, без финансовата помощ на което построяването на паметника бе немислимо. Там бяха и посланикът на България Здравко Попов,

дипломати от посолството, представители на Агенцията за българи в чужбина, гости от Съюза на българите в Европа, български и чешки медии и ...стотици българи! С покора присъствахме на тържествената литургия и освещаването на паметника от духовния глава на Православната Църква на Чешките земи и Словакия Митрополит Крищоф и от главния секретар на Светия Синод на Българската Православна Църква епископ Наум. Колоритно беше поставянето на красиви венци (и от нашия остравски клуб!). Наслаждавахме се и на темпераментните изяви на български и чешки фолклорни състави...

Всичко това беше истински празник за българската общност в Чехия, едно събитие с огромно културно-историческо значение. Подминах с пренебрежение неоснователните твърдения на някои българи – „черноглежди“, че кръ-

стът и одеждите на двамата братя в скулптурата не били достоверни, че българите омаловажавали факта, че Кирил и Методий ни били „донесли“ първо вярата, а после словото. Тогава как да си обясним техните пророчески думи, изречени за пръв път на славянски език още преди 1150 години. „В началото бе словото...“ И си мисля, как може да се проповядва една вяра без нужните слова, без писмо и четмо? И така, този ден в Микулчице, стъпили на свещена земя, по която са крачели двамата братя и която, може би, скрива гроба на Методий, ние, българите от Острава и региона, почувствахме дълбоко в себе си съпричастността на българина, гордостта на българите в Чехия, че поне малко са допринесли за духовното укрепване на българския и на славянския дух, за утвърждаването на пресветото дело на Кирил и Методий в Моравия. А може би и позитивната енергия, излъчвана от това свято място, ще ни направи по-добри и толерантни, по-благородни... Защото светът може да продължи напред само ако забрави злобата, омразата и завистта...

Сирма Зидаро-Коунова

Членовете на Остравския клуб пред паметника на Св. св. Кирил и Методий

СКУЛПТОРЪТ НА ПАМЕТНИКА

Емил Венков е роден на 22. 8. 1937 г. в София. Учи в Художествената гимназия и в Художествената академия в София, а по-късно и във Висшето училище за изобразително изкуство в Братислава при поф. Р. Прибиш. От 1968 г. реализира монументални творби в културни институции, модерни комплекси, здравни заведения, църковни средища.

Работите на Венков са собственост на галерии и частни сбирки в Словакия, Чехия, САЩ, Канада, Швейцария, Германия, Австрия, Южна Африка, Франция и България.

През 1991 г. става словашки гражданин. От 1992 г. живее и твори в Пезинк.

Жива вода за българските емигранти в Чехия

Председателят на сдружение Пирин в Бърно Георги Георгиев не само е намерил капчица „жива“ вода за да полее своите корени, но е открил и непресъхващия извор, за да полее дълбоко посадените корени на българските емигранти в Чехия – независимо дали са на сцената или сред публиката.

Чувала съм да казват за емигрантите, че са като дърво без корен...

Не съм запозната с подробности от живота на ръководителя на танцов състав „Пирин“ Георги Георгиев – мога само да кажа, че е успял да се адаптира и интегрира в Чехия. Но по-важното за мен е, че е съхранил родолюбието в сърцето си. Последните 15 години прекарани далеч от България, той е успял да намери „жива“ вода, с която редовно да полива своите корени, посадени дълбоко в Българската земя.

В забързаното ежедневие и напрежнатия живот, Георги успява да се грижи за две семейства. Едното – трите му дечица и съпругата му Яна и второто – „Пирин“ – сдружение за български народни танци, на което е ръководител. Естествено за уелото балансиране на личния и професионалния си живот и ангажиментите с „Пирин“, той разчита на безрезервната подкрепа и съдействие на Яна. В България Георги танцува български народни танци. През първите години,

Георги и Яна

Георги и Лида Ненкова

прекарани в Чехия, участва в гръцки танцов състав. По-късно спонтанно възниква идеята за създаването на танцов състав „Пирин“. Тя е породена и от любов и носталгията по родината. Годишната е 2001. За осъществяването й усилия полагат група българи, решили да покажат красотата на българския фолклор пред чешка публика. Едни от най-дейните участници в създаването на сдружението са Георги, Яна и Лида Ненкова. Успявайки да се преборят с чешките институции и липсата на подкрепа от сънародниците си, през 2002 година те сформират сдружение „Пирин“. Членовете на състава са от чешки, български, словашки и смесен произход. Вероятно музиката, танца и владенето на български и чешки език от страна на нашия председател, правят комуникацията лесна и безпроблемна. Кандидатствайки за различни проекти, свързани с обогатяване и развитие на културата на националните малцинства тук, Георги успява да осигури на „Пирин“

участие на различни сцени в Чехия, Словакия, Полша и Австрия. Всяки един спектакъл, което той организира, е уникален сам по себе си и ни носи неповторни изживявания – като се започне от избора на програмата на състава и се стигне до уреждане на пътуването. Всичките тези събития ни дават възможност да се запознаем с хора с различни разбирания, култура и традиции, а всяко излизане на сцена ни зарежда с положителна енергия. Там срещаме усмихнатите лица на хората от публиката, на които ние също отговаряме с усмивка. Радваме се и на аплодисментите, с които ни изпращат, докато слизаем от сцената. Това са наистина незабравими моменти, които до голяма степен дължим на нашия ръководител на състава. За това от мое и от името на всички „пиринци“ казвам едно голямо:

„БЛАГОДАРИМ ТИ, ГЕОРГИ!“

Петя Никова

Георги Господинов и други истории

Събота сутрин в десет. Слънце грее, дъжд вали, мечката се жени. Тъкмо време за виртуалното кафе, на което Георги Господинов кани своите читатели.

живеят свой собствен живот с думите: Под името Георги Господинов излизат книгите „Лапидариум“ (1992), „Черешата на един народ“ (1996, 1998), „Естествен роман“ (1999, 2000), „И други истории“ (2001), „Писма до Гаустин“ (2003), „Балади и разпади“ (2007).

Пражката среща беше елегантно модерирана

Поетът-прозаик-литературовед-драматург гостува на XV-тия панаир на книгата и литературния фестивал „Светът на книгата“, организиран на 14–17-ти май 2009 в Прага от „Literature Across Frontiers“ и „Svět knihy s.r.o.“.

Кориците на неговите книги представят един автор, изкушен от съблазните на постмодерната литература, който (скромно) се оттегля от своите текстове и ги оставя да за-

от Ивана Сръбкова, чиито преводи „Gaustin neboli člověk s mnoha jmény“ (издателство „Lidové noviny“, 2004) и „Přirozený román“ (издателство „Lidové noviny“, 2005) са щастливо естествено съзвучие между писателя и неговия преводач. Георги Господинов прочете откъси от „Естествен роман“, „И други истории“ и стихове от „Лапидариум“, последвани от чешките им преводи в изпълнение на Пршемишъл

Рут – самият той театрал, писател и музикант в едно лице. Някои от „лапидарните стихове“, преведени талантливо от Ондржей Заяц, бяха публикувани през март в литературния двуседмичник „Tvar“. Цялостното книжно издание на стихосбирката на чешки се очаква до края на 2009-та година.

Въпросите на публиката поставиха Георги Господинов в любимата му роля – на разказвач на истории, за когото дори делничните неща крият зрънцето на вълнуваща случка. Едно магическо познание дължи на двегодишната си дъщеричка Рая: Докато човек е малък, всички чудеса на този свят се случват специално за него. Когато стане родител, той се превръща във вълшебник, който прави чудеса за своето дете. Може би следващият жанр, който Георги Господинов ще добави към широкия си диапазон, ще бъдат приказките за деца?

Маргарита Симеонова

На добър час, мили момичета и момчета!

Випуск 2009

22 май 2009 г. Навечерието на най-светлия празник – на българската духовност, на просветата и културата, на младостта и бъдещето на България!

Днес българското училище се прекланя пред титаничното дело на първоучителите Кирил и Методий. Завещали на потомците си писменост, която дава мощен тласък в развитието на науката и културата, солунските просветители отварят „златни“ страници в необятната съкровищница на духовността. А тя е вечна и непревземаема крепост!

За родното училище този ден е благословен.

В БСОУ „Д-р Петър Берон“ цари весело оживление. Всички ученици, учители, родители, гости са в нетърпеливо очакване да станат съпричастни на хубавия празник. Днешният ден е специален и по друг повод – за дванадесетокласниците той е последен в Българското училище.

Пренасяме се в празничната атмосфера на тези незабравими часове...

Под звуците на „Един неразделен клас“ абитуриентите, заедно със своя класен ръководител г-жа

ВИПУСК 2009

От 17 до 19. 5. 2009 г. се проведеха Държавните зрелостни изпити.

Резултатите са ясни. БСОУ „Д-р П.Берон“ има с какво да се гордее!

Всички зрелостници се представиха много добре, изпитите са положени успешно. Това е първият покорен връх след завършването на учебната година. Дванадесетокласниците оправдаха доверието и очакванията на класния си ръководител и на учителите.

Поздравления, мили момичета и момчета!

Успешно дипломиране!

Снежана Таскова, бяха посрещнати с бурни овации и шумно веселие. Зрителите, силно впечатлени, бяха очаровани от визията на тези мили момичета и момчета, изглеждащи сега още по-красиви и елегантни в своите бални одежди; излъчващи увереност и добро самочувствие. Празникът бе официално открит от временно изпълняващия длъжността „директор на училището“, г-н Еленко Начев, който поздрави всички по случай светлия празник и отправи сърдечни слова към абитуриентите.

Изненада на завършващите бяха подготвили учениците от 11 клас. Те, със съдействието на г-жа Станева, представиха музикална композиция – Пърформанс, с която по свой начин изразиха приятелските си чувства към тях. Изречени бяха прочув-

ствени думи, на раздяла прозвуча култовата песен „Клетва“.

Спазвайки училищната традиция, единадесетокласниците получиха от 12 клас символа на светлината и успеха – фигурката на „Ангел – хранител“, която се предава като щафета всяка година. Те трябва да пазят тази реликва и да я предадат на идващия випуск догодина.

Следващите минути бяха посветени на изявата на зрелостниците.

Силно развълнувани, Валя, Мария и Иглика поздравиха своя класен ръководител, директора, учителите, родителите, намирайки най-подходящите думи за израз на благодарност, почит и уважение.

Присъединявайки се към тях, на фона на прекрасна музика, Мира, Тони, Петър, Йоана, Крум, Силвена, Илиян, Елена и Радка представиха

литературна композиция, отразяваща неповторимите мигове на училищния живот, които от днес за тях се превръщат в скъп спомен. След отзвука на последния акорд, думата бе дадена на класния ръководител – г-жа Таскова. С голямо вълнение тя произнесе последни слова към своите ученици, като изрази увереността си в успеха на всички. „Аз вярвам във вас! Вие ще успеете! Бъдете силни и търсещи, подхождайте с вяра и воля в постигането на целите си.

Побеждавайте изпитанията! Посрещайте трудностите без страх! Учете се на мъдрост от необятната книга Живот!“ Пожелавайки „На добър час!“ г-жа Таскова, просълзена, се сбогува с абитуриентите. Раздялата с учителите, учениците от другите класове и с родителите бе дълга и трогателна, изпълнена с тъга, но и с оптимизъм за предстоящите предизвикателства на живота, за големия Ден, който започва от утре.

Отзвучават последните изречени думи, отшумяват прекрасните мелодични звуци.... Отива си един неповторим празник, превърнат във феерия, красота и младост. Остава чудният спомен за нещо безвъзвратно отминало, което се носи в сърцето цял живот!

**Снежана Таскова, учител по български език и литература
БСОУ „Д-р П. Берон“**

Слънцето е за всички, Маргарита Синапова, 3 клас

Награди от художествени конкурси

Всяка година учениците от Българското училище в Прага участват в различни международни конкурси за детски рисунки. И този път децата работиха с голямо въодушевление и старание и резултатите са чудесни. На конкурса „Баба Марта“, организиран от Бъл-

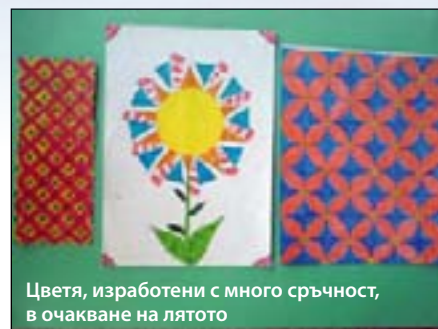
гарското училище в Париж, една от наградите бе определена и за Венцеслав Каров от седми клас. Той се класира на трето място. А в ежегодния конкурс на Държавната агенция за българите в чужбина „България в моите мечти“ от 500-те рисунки, изпратени от българчетата от цял свят, четири от наградите бяха ученици от БСОУ Д-р Петър Берон – Прага. Маргарита Синапова от 3 клас получи втора награда, Иван Ненков от 6 клас – втора награда, Симона Нинова от 7 клас – втора награда, Константин Цеков от 8 клас – поощрителна награда. На 29 юли наградените деца са поканени в Агенцията за официалното връчване на наградите.

Не можем да покажем наградните рисунки, но имаме възможност да видим други творби на учениците от Българското училище в Прага.

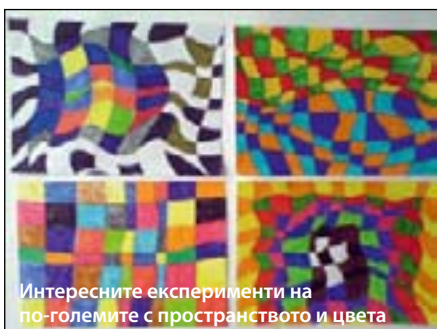
Луиза Станева, преподавател по изобразително изкуство

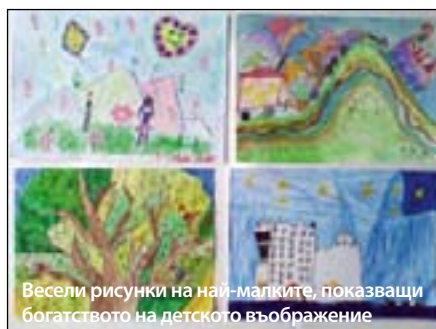
Декоративни проекти

Цветя, изработени с много сръчност, в очакване на лятото

Интересните експерименти на по-големите с пространството и цвета

Весели рисунки на най-малките, показващи богатството на детското въображение

Графично-детайлни инспирации

Истината за Българското училище в Прага

В края на май в списание „Роден глас“, орган на Българската културно-просветна организация, бе публикувана статията „Ще има ли Българско държавно училище в Прага?“, засягаща проблемите на Българското училище в Прага. За автор е поставено името на Ели Мандажиева. Няма да обсъждам езика на статията и да коментирам дали действително Ели Мандажиева е неин автор. Ще се спра само на някои абсурдни твърдения в този деструктивен материал, давайки най-вече думата на учителите от Българското училище.

ФАКТИТЕ

Две поредни години в Българското средно общообразователно училище „Д-р Петър Берон“ в Прага не се откри първи клас. Причината за нулевите години за първокласниците е, че липсват необходимите според Наредба 7 от 29. 12. 2000 г. минимален брой деца (16) за сформирание на паралелка. Министерството на образованието отказа да утвърди паралелка с брой на учениците под норматива, т.е. не направи регламентираното в същата наредба изключение, което правеше години наред. Обосновката на министъра на образованието Даниел Вълчев е, че в „България ежегодно се закриват десетки училища, когато броят на учениците е под нормативния минимум“.

Нулевите години за първокласниците в българските държавни училища както в Прага, така и в Будапеща и Братислава, са резултат от държавната политика и по-конкретно от липсата на концепция за българските държавни училища в чужбина. Да се сочи директорката Албена Георгиева като главен виновник за проблемите на училището, възникнали в резултат на изпълнението на Наредбата на Министерството на образованието, и да се търсят други виновници сред българите в Чехия, е повече от абсурдно.

Авторът на статията пише и за учителите в Българското училище в Прага, твърди, че те се оплакват и се страхуват, но неслучайно „пропуска“ да им даде думата. Не дава думата и на директорката на училището. За учителите говори като за някакви

безименни субекти, едва ли не пионки в ръцете на директорката, като се опитва да налага абсурдната теза, че за проблемите на Българското училище е виновна тя.

Явна е целта на статията е да шантажира общественото мнение с измислени улики, инсценирани факти, полуистини и клевети, както и да урони престижа на отделни личности. Колко неетично е поведението на автора става ясно и от факта, че директорката на Българското училище в Прага Албена Георгиева по това време вече беше на смъртно легло и почина на 11 юни.

Оставам на читателите сами да преценят доколко е достоверно написаното в достойния за жълтата преса материал от „Роден глас“, като им предоставям разговори с шест от учителите, с които се срещнах и разговарях в края на май в Българското училище в Прага.

ДУМАТА ИМАТ УЧИТЕЛИТЕ

Еленко Начев, преподавател по математика, временно изпълняващ длъжността директор на училището

Г-н Начев, какво Ви е мнението за публикуваната в „Роден глас“

статия, отнасяща се до Българското училище?

Смятам, че е написана некоректно. Вижте, в математиката, когато се формулира едно твърдение, то трябва да се докаже. А авторката на статията не го е доказала и затова аз не мога да го коментирам.

Каква е ситуацията в училището днес?

Училището в Прага е най-голямото българско държавно училище в чужбина. В началото на годината в него учеха 130 деца. Сега, вследствие на икономическата криза, са останали 103. За съжаление, последните две години, през които не беше открит първи клас, се отразиха неблагоприятно на училището. Ясно е, че не бива да се разчита само на хората, които сега пристигат от България. Важно е да се осъществяват контакти и с българите, които вече са се установили тук. Нека не забравяме нещо основно – училището е на всички българи в Чехия. Ние се отнасяме с еднакво уважение към тези, които милеят за бъдещето и просперитета на БСОУ „Д-р Петър Берон“.

Снежана Таскова, преподавател по български език и литература

Г-жо Таскова, Вие сте дългогодишен преподавател в Българското училище в Прага. Вярно ли е, че „учителите се оплакват, че не са били допуснати да участват в набирането на децата“ и че „директорката е обсебила правото да разговаря с родителите на бъдещите първокласници“, както пише в списание „Роден глас“?

Напротив, точно обратното. По всякакъв начин ни е предоставена възможност да търсим деца. Дори имаме изградена специална стратегия как да намираме деца. Да се каже, че нищо не се прави по привличането на деца в училището, както излиза от статията, не е вярно.

Вие конкретно чувствате ли се застрашена по някакъв начин в това училище?

В никакъв случай. Това изобщо няма нищо общо с истината. Аз като класен ръководител мога да кажа, че когато е възниквал някакъв проблем, съм предоставяла възможност на родителите да говорят с директорката, но те никога не са говорили с нея без моето знание. Аз винаги съм била в течение на нещата, които се случват.

Валерия Тошева, учител в началния курс

Каква е стратегията за привличане на децата в училище, одобрена от педагогическия колектив?

Стратегията за набор на учениците е една дългосрочна програма за работа по привличането и набирането на ученици в училището. При нас нещата са доста специфични – увеличаването и намаляването на числеността на децата в дадена паралелка може да става през цялата година, защото понякога се налага преместването на родителите. Какво конкретно сме направили тази учебна година? Първото нещо беше да разговаряме с деца на родители, които са навършили шест години. Въпрос на личен избор на родителите е в кое училище ще запишат децата си. Нашата задача е представим училището като привлекателно и да ги убедим, че това е добра алтернатива за техните деца. Ние правим много хубави неща, но нямаме чак такава голяма гласност. Още през пролетната ваканция отпечатахме брошури и те бяха разпространени навсякъде, където има компактни български маси – в комплексите, в сдруженията, по интернет. Представихме училището на някои празненства, организирани от различните български организации. Всяка година правим ден на отво-

рените врати, на който каним деца и родители, както и представители на българската общественост тук.

С други думи не е направено малко. А откъде според Вас се получи този отлив на деца от училището?

Тези две години, през които ние нямахме открита паралелка първи клас, дадох повод на родителите да се оттеглят, да търсят други възможности или да изчакват какво ще бъде положението.

Т.е. родителите просто искат да са сигурни, че децата им ще продължат да учат в това училище, а сега вече нямат тази сигурност...

Това е може би истината. А истината за нас, учителите е, че ние искаме да имаме българско училище, това е естествено. И реално работим за привличането на децата.

Г-жо Тошева, Вие говорила ли сте лично с г-ца Ели Мандажиева във връзка с приема на деца в първи клас, задавала ли Ви е тя въпроси, интересувала ли се е от проблемите на училището? Питам Ви, защото зная, че сте в управителния съвет на БКПО в Прага, чийто печатен орган е „Роден глас“.

За списанието има редакционна колегия, която обсъжда всички въпроси, както и това, което се пише. Другата статия, която касае деня на отворените врати, ми харесва. Но аз самата прочетох списанието едва тогава, когато ни го дадох. Лично аз не бях запозната със статиите в този брой. На мен Ели Мандажиева не ми е задавала конкретни въпроси и аз не съм й давала интервю.

Достоверни са нещата, които пише в статиите?

В какъв аспект?

Цитирам изречението в курсив: «В училището цари страх и учителите мълчат, за да не бъдат отзовани или уволнени...»

Аз не желая да коментирам, защото това не е въпрос на обсъждане. Аз смятам, че тук трябва да коментираме въпросът за бъдещето на училището, а такова изказване отказвам и не желая да коментирам. Не от страх.

В статията се засяга и Неделното училище в Прага. Каква е според Вас целта на едно Неделно училище?

Поддържане на българския дух и самосъзнание. Като учител в училище „Д-р Петър Берон“ аз работя с българските деца, независимо от това на коя организация принадлежат. Не бих искала нашата среща да бъде повод за разединяване. Ние сме учители, които искаме всички деца да дойдат при нас от всички общности на българите тук.

Бранимир Белчев, преподавател по физическо възпитание

Г-н Белчев, какво Ви е мнението за статията, излязла в „Роден глас“?

Мнението ми за статията е, че това е една измислена статия, тя представлява просто изсмукване от пръсти. Много от нещата не отговарят на истината, не са се допитвали до нас, учителите, за да чуят и нашето мнение. Статията е атака срещу самото училище и срещу неговия статут. Аз лично я приемам като обида към училището, не само лично към мен, като учител тук.

Има ли в училището страх, манипулират ли се учителите?

Както виждате съвсем спокойно влизам, разговарям и действам. Ние не участваме в това състезание „Страх“. Никога не съм виждал страх в очите на колегите. Статията за мен е абсолютен субективизъм.

Луиза Станева, преподавател по изобразително изкуство

Г-жо Станева, според Вас каква е целта на статия „Ще има ли българско държавно училище в Прага?“

Аз не мога да си обясня нито тона, нито смисъла на тази статия.

Интересувала ли се е г-ца Мандажиева от проблемите на училището?

Не ми е известно тя да е разговаряла с някои от колегите относно проблемите на училището. С мен специално не е разговаряла. Учудих се от тона на статията, защото БКПО е проявявала готовност да помага на училището. Статията според мен е некоректна. Що се отнася до директорката Албена Георгиева, тя винаги е била отворена към колектива и е подхождала с разбиране към нас, учителите. Затова смятам за много неетично да се пише така за нея.

Мариана Димитрова, учител по география

Каква е целта на статията в „Роден глас“, защо е написана тя?

Целта според мен е ясна – всяване на раздор между българите. Не виждам защо трябва да се плюе нашата институция. Училището трябва да обединява всички българи. Аз се почувствах засегната не само лично, но и като представител на институцията и изразих ясно становището си, че не съм съгласна с написаното.

Интересувала ли се е г-ца Мандажиева от проблемите на училището?

Лично аз не съм имала никакви контакти с нея, не ме е търсила за информация какво се прави в училище. Имаме представител, който е в управителния съвет на тази организация, и той може да отговори по-подробно на този въпрос.

Използвани ли са всички възможности, за да се направи пропаганда на училището?

Обявата, която бе подготвена, е предоставена на двете списания, излизащи в Чехия, и е разлепена на места, където се събират българи. Изпратили сме я и в България. Там за разпространението ѝ ни съдействат наши близки, както и бивши ученици на училището.

Вие лично включвате ли се в извънкласните мероприятия на училището?

Да, с радост участвам в тържествата на училището. Дори за децата от общешитието организирах посрещане на Коледа. Събрахме се около скромната трапеза и говорехме за традиционните коледни чествания в различни страни и по-конкретно за чешките и българските коледни обичаи. Бях приготвила и новогодишна баница с късмети, която зарадва всички. Един от учениците сподели, че от години не е усещал такава празнична коледна атмосфера и че се е почувствал като в едно голямо семейство.

Нетрадиционно честване имахме и по случай 3 март. Запознах децата с „История на България“, написана от чешкия историк Ян Рихлик. После децата с голямо желание се включиха в решаването на съставената от мен кръстословица, посветена на националния празник. Всеки верен отговор ги правеше все по-уверени в себе си.

Тази година в училището се проведе и Олимпиада по география. Доколкото ми е известно, такава отдавна не е била провеждана. Участваха деца от две възрастови групи – от 7 клас и от 10–12 клас. Децата от 7 клас се представиха много добре. Само няколко точки

ги дележа от минималния праг за допускане до следващия кръг. Най-добри бяха резултатите на Силвана Стойчева и Борис Драгнев от 7 клас, както и на Ели Славчевска от 12 клас.

Какво Ви дава работата в Българското училище?

Удовлетворение, че мога да съм полезна. Работа в един добър колектив, състоящ се от професионалисти, които могат да вземат компетентни решения по различни въпроси. Имаме директор, който винаги е готов да ни помогне.

Мария Захариева

На 11 юни 2009 г. след тежко боледуване почина

директорката на БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага

АЛБЕНА КИРИЛОВА ГЕОРГИЕВА

Тя беше прекрасен човек, талантлив педагог и способен директор.

Поклон пред светлата ѝ памет!

Български

Завръщането на България в Европа

Епохата на цар Фердинанд I Български (1887–1918) и Обявяването на Независимостта на България

Преди сто години България показа пред света категоричното си намерение да стане член на суверените европейски народи, амбицията да скъса ориенталската нишка, чрез която все още беше свързана с Османската империя. И макар тази нишка да изтъняваше в десетилетията след Берлинския конгрес, нейното присъствие се чувстваше осезаемо от обикновения българин. Пъпната връв беше окончателно прерязана през есента на далечната 1908 г. с обявяването на Независимостта на младата българска държава. Спонтанен акт ли беше това или закономерно събитие?

Отговор на този въпрос „даде“ т.нар. „пътуваща“ изложба, организирана от посолството на Република България в Чехия в края на март 2009 г. Тя беше посветена на епохата на цар Фердинанд I Български (1887–1918) и на 100-годишнината от обявяването на българската независимост. На изложбата присъстваха представители и на другите национални малцинства. Тя беше открита от Марин Йовчевски, съветник в посолството на България в Чехия, а кураторът на изложбата, д-р Красимира Мархолева, предложи на присъстващите една своеобразна историческа „обиколка“ из епохата на цар Фердинанд I Български.

Обикновено ние свързваме управлението на цар Фердинанд с т.нар. „личен режим“ и двете национални катастрофи, които преживява България. Но дали тази епоха трябва да се „облича“ само „в черен цвят“? Едва ли. Изложките в Дома на малцинствата 30 пана имаха за цел да покажат най-вече как преди едно столетие облика на България се променя до неузнаваемост – впечатляващата модернизация на страната, превръщането на столицата от едно ориенталски градче в модерен европейски град и, което е най-важно, промяната в мисленето и менталитета на българите. Именно тази промяна им даде самочувствие да „прере-

жат“ многовековната пъпна връв, която ги свързваше с Османската империя, обявявайки своята независимост през 1908 г. Така че този акт е логичен резултат от „българското чудо“, но и добре премерен дипломатически ход от страна на българския владетел, по това време един от малкото наши държавници, съзнаващи, че малка България не може без подкрепа „отвън“. Изложбата показва и „другото лице“ на българския владетел – това на страстен пътешественик и любител на природата (Малко известен, но курioзен факт – когато съобщават на Фердинанд, че е избран за княз, по това време той е на лов за пеперуди!). Именно това негово увлечение към естествените науки води до създаването на редица природона-

учни институции – Естественонаучният институт, зоологическата градина, ботаническата градина – факт, който рядко се споменава, но често пъти се премълчава. Негова е заслугата за построяването на дворците Евксиноград, Кричим, Врана, Царска Бистрица, които и до днес привличат вниманието на туристите. Излишно е да споменаваме и за страстта му към Рила – неслучайно, поемайки пътя на изгнанието, Фердинанд отива да живее в Словакия, чиято природа му напомняла много на българската...

През април изложбата „отлетя“ от Прага, за да бъде представена през месец май отвъд океана, в Съединените щати.

Красимира Мархолева

Тържественото провъзгласяване на Северна и Южна България за независимо Царство, на 22 Септември 1908 г. в старата Българска столица гр. В.Търново.

Стоянка Мутафова

ГОЛЯМАТА БЪЛГАРСКА АКТРИСА ПОЛУЧИ ЗВЕЗДА В „АЛЕЯТА НА СЛАВАТА“ И СТАНА СИМВОЛ НА СОФИЯ

Ветераните на българската театрална гилдия Стоянка Мутафова и Георги Калоянчев вече имат свои звезди в „Алеята на славата“ пред кино „Аре-

на – Младост“. Осемчленното жури удостои с това отличие през март известния и обичан от няколко поколения българи артистичен тандем. Инициативата на The Famous Grouse Scotch Whisky известните българи да получават звезди в „Алеята на славата“ датира от октомври 2005 година.

ЗВЕЗДЕН ПЪТ

Истинското име на актрисата е Стояна-Мария Константинова Мутафова. Родена е на 2 февруари 1922 в София. Майка ѝ – Екатерина Джансъзова, е завършила история в България и класическа филология в Швейцария. Баща ѝ – Константин Мутафов, учи литература във Флоренция. Родителите се противопоставят на желанието на дъщеря им да стане артистка. Затова Стоянка Мутафова завършва първо класическа филология в Софийския университет „Климент Охридски“, а по-късно и Държавна театрална школа в София.

СТОЯНКА МУТАФОВА В ПРАГА

През 1946 г. Стоянка Мутафова заминава за Прага, където завършва „Актьорско майсторство“ в театралния отдел на Пражката консерватория и дебютира на сцената на театър „Диск“. Учи актьорско майсторство при проф. Залцер в Прага. Дебютира в ролята на Варя („Брониран влак 14-69“ – Вс. Иванов). На 23 годишна възраст се омъжва за първия си съпруг, чешкият режисьор Роберт Роснер. Тогава Роснер е на 51 години и е преподавател по техника на говора в Театралната академия. По това време артистката се запознава и с втория си съпруг Леонид Грубешлиев, известен преводач и литератор, с когото по-късно има дъщеря Мария. „За мен това беше едно добро начало“, казва Мутафова за работата си в Прага. „Веднага щом завърших тогавашната Театрална школа, ме назначиха в Народния театър. Но на мен ми беше някак си, не мога да кажа скучно, но търсех нещо ново. Прекалено академично беше всичко, това не меatisfисколяваше, сковаваше ме понякога“.

НА РОДНА СЦЕНА

От 1948 г. до 1956 г. младата тогава артистка играе в Народния театър „Иван Вазов“, а през 1956 заедно с Георги Калоянчев, Татяна Лолова и Георги Парцалев участва в основаването на Държавния сатиричен театър театър „Ал. Константинов“, където работи до 1991 г. На сцената на Сатиричния театър се среща и с третия си съпруг Нейчо Попов, когото и до днес, повече от 30 години след смъртта му, счита за мъжа в живота си.

През 1963 г. Стоянка Мутафова получава званието „заслужила артистка“, а през 1980 г. – „народна артистка“. Носител е на орден „Кирил и Методий“ – I степен (1962 г.), „Народен орден на труда“ – златен (1972 г.), наградата „Паисий Хилендарски“ (2001 г.) и „Стара планина“ (2002 г.). През 2002 г. е удостоена с „Аскеер“ за цялостно творчество. Неин любим партньор е починалият през 1989 г. Георги Парцалев. Дългогодишно сценично и житейско приятелство я свързва и с ветерана на Сатирата – Георги Калоянчев. „Като бях малка, една гледачка ми каза, че ще бъда герой на мегдана“, казва Мутафова. Така се нарича и биографичната ѝ книга, която е дело на Юрий Дачев и има вече две издания.

РОЛИ

Класическият ѝ образ в театъра е Баба Гицка от „Големанов“ на Ст.Л. Костов. Претворява още Олга („Госпожа стихийно бедствие от Алдо Николай“), Зоя („В навечерието“ – по И. С. Тургенев), Мария („Дванайста нощ“ – У. Шекспир), Канина („Волпогне“ – Б. Джонсън), Драгиева, Матусал („Мистерия Буф“ – Вл. Маяковски), Г-жа Трифкович („Шедьовър“ по Жан-Клод Дано). Играе в „Магистратите също плачат“, реж. Рашко Младенов; „Космонавти“, реж. Илко Иларионов (специално за осемдесетгодишнината на Георги Калоянчев). През есента на 2006 г. в спектакъла „Квартет“ на Сатиричния театър претворява образа на Сесили Робсън. Стоянка Мутафова е участвала в редица

български филми – „Специалист по всичко“, „Бялата стая“, „Кит“, „Езоп“, „Топло“ и др.

СИМВОЛ НА СОФИЯ

Съвместен проект на Софийската община с вестник „19 минути“ и списание „СЛАВА“ излъчи през април Стоянка Мутафова за символ на София. Идеята е във връзка със 130-годишнината от обявяването на града за столица. Конкурентки на Мутафова бяха родени в София известни дами от различни поколения, между които Йорданка Христова, Камелия Тодорова, Лили Игнатова, Жени Калканджиева, Нети, Миряна Башева. В анкетата, направена на сайтовете www.slava.bg и www.19min.bg за 20 дни гласуваха 13 560 души.

СТОЯНКА МУТАФОВА ЗА ЖИВОТА В ТЕАТЪРА И ЗА ТЕАТЪРА В ЖИВОТА

„Имам две имена. Кръстена съм Стояна на дядо ми, но преди много години при написването на документ сложили и едно „к“. Тогава колега ми каза: „Не го махай това „к“, то носи късмет“. Второто ми име е Мария, значи Стоянка-Мария. То е на Дева Мария, за да ме закриля“.

„Театърът, който ме направи „герой на мегдана“ и позната даже и на кучетата, не беше само щедър. Той не е лесно място за живеене. В него има и много кал. И ако не се примириш с това, че и теб ще опръска, загиваш. Отдавна вече знам, че талантливият човек рядко е добър човек. В него разни сили се боричкат. И не мирясват. Това е истината за героите на мегдана. Другото са шашми и превземки.“

„Не мога да се прехласвам от благодарности към публиката. Артистите много обичат в интервютата да ръсят фрази като „Моят бог е моята публика“ или „За мен публиката е всичко“. Как могат да са всичко четиристотин души в салона, дето и лицата им не различаващ? Какъв е тоя бог, дето толкоз лесно му се кланяш? Я по-полека.“

„На вас, уважаеми зрители, които никога няма да ми напишете писмо, няма да ме дръпнете за палтото на улицата с думите „Кажи някой майтап“, няма да ми поискате автограф, няма да ми ръкопляскате за щяло и нещяло, благодаря ви. Не ви виждам, но то не е защото не съм много наред с очите, след като един капак ме фрасна яко по главата, докато играех във „Великолепния рогоносец“. Нито защото се правя на велика. Откак театърът светува, артиста много очи го гледат. Но за мен са ценни вашите. Още веднъж ви благодаря. Ваша Стояна.“

ИЗ БИОГРАФИЧНАТА КНИГА ЗА СТОЯНКА МУТАФОВА „ГЕРОЙ НА МЕГДАНА“

„Аз виждам всичко в черно. В живота съм мрачен човек, не съм весела. Може би с ролите си компенсирам този мрак в душата си. И като че нищо не ме радва. Водя много затворен живот още от млада, от дете дори. Обичам да се усамотявам. Не казвам, че живея самотно, аз съм общителен човек, но най-много обичам да бъда сама. Защото нямам нужда от никого. Онзи, от когото имах нужда, вече го няма.“

„Аз съм щура жена. Хвърлям се с всичка сила към всяка емоция, без да мисля за последиците. Не робувам на ежедневието, на догмите“. В професията си съм звяр. Това трябва да важи за всяка, но е особено развито в нашата гилдия. В театъра всичко е много хубаво, но всичките актьори, включително и аз гоним славата. Някои актьори казват за други, че много се обичат. Няма такова нещо. Да, може да се обичаме, но когато става дума за роля – тогава всички ние сме чудовища. И това

само защото искаш да си най-добрият. Трябва да си стръвен, за да го постигнеш. Защото театърът е борба.“

„Самата аз съм жена, която пет пари не дава кой какво ще каже за нея. На място цветя слагам магарешки бодили във вазите... Човек на крайностите съм – ту обичам, ту мразя“.

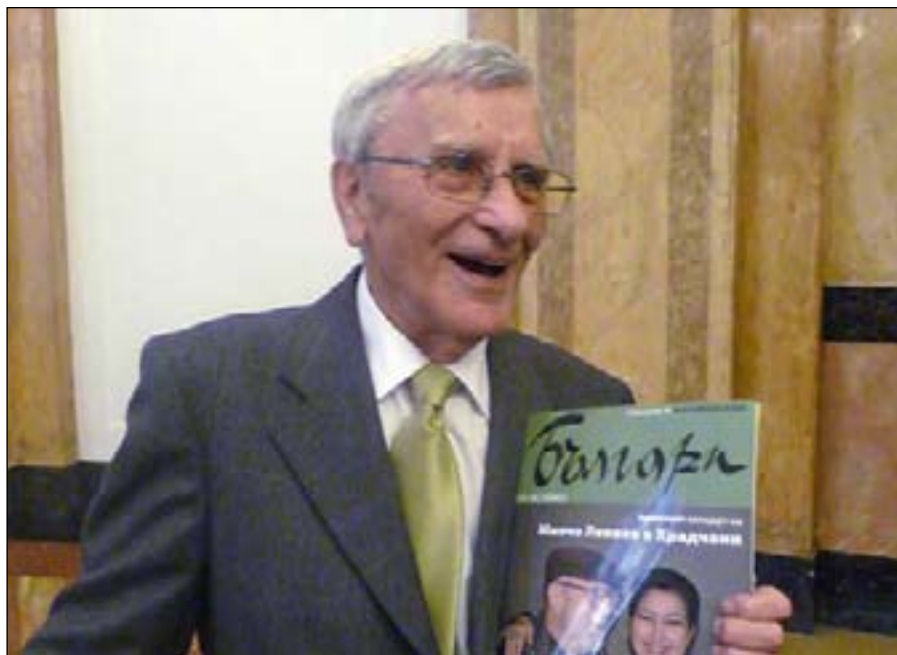
„Никога не ми е било интересно ухажването. За мен се носят слухове – купища мъже и разни такива. Но аз съм хлътвала много дълбоко, при мен винаги всичко е било с много любов. Дори не познавам флирта, не знам как се флиртува. Това ми е чуждо. Аз знам да обичам“.

„Мъжете, които съм обичала, задължително са отговаряли на условията: да са по-възрастни от мен и да са интелигентни. Аз в прост мъж не съм се влюбвала, пък бил той и „интелектуалец.“

Петко Бочаров – бетеанец завинаги

Доайенът на българските журналисти Петко Бочаров навърши през февруари 90 години. Той е достоен за рекордите на Гинес, защото е най-възрастният пишещ журналист не само в България, но и в Европа. Бочаров пръв в страната ни прави четириминутен политически коментар на живо по Българската национална телевизия в далечната 1962 г., след което в продължение на 12 години не се появява на телевизионния екран. „Да, ама не!“ е неговата крилата фраза, послужила и за заглавие на книгата му, излязла през 1994 г.

БТА Е УНИВЕРСИТЕТЪТ НА МОЯ ЖИВОТ

Петко Бочаров е кръстен на дядо си Петко, който е бил знаменосец на габровския войвода от Априлското въстание Цанко Дюстабанов. Роден е в семейството на видния софийски адвокат Димитър Бочаров. Завършва Американския колеж и право в София. Една година лежи в затвор, цели три години е лишен от адвокатски права. Работи като арматурст и участва в строежа на Националната опера. През 1952 г. е арестуван заедно с други възпитаници на Американския колеж, които били обвинени в шпионаж и осъдени на 10 г. затвор. Само Бочаров е освободен, вероятно защото вече е издържал конкурса за работа в отдел Международна

информация на БТА. „През ум не ми е минавало, че ще стана журналист. Виждах се по-скоро в академичната кариера – преподавател, професор... Войната всичко промени. Бях мобилизиран, служих в Скопие, накрая Девети септември обърна живота наопъки“, казва Бочаров. През 1962 г. той е изпратен като кореспондент в Силистра, защото на Великден отишъл на църква заедно с годеницата си и се разхождал със запалена свещ в полунощ. По-късно директорът Лозан Стрелков го връща в БТА, където Бочаров остава до пенсионирането си. „Стигнах даже до поста „заместник-главен редактор“ – по-нагоре не беше възможно да стигна, тъй като бях безпартиен“, спомня си доайенът на българските журналисти. През 1981 г. по покана на Кеворк Кевор-

кян той става редовен коментатор в предаването „Всяка неделя“. От 1991 г. работи в „Свободна Европа“, а след закриването ѝ е назначен в „Дойче веле“.

През 1992 г. шефът на БНТ Асен Агов го кани да прави неделен коментар под рубриката „Тв око“, което се излъчва след „По света и у нас“. Именно в тази рубрика Петко Бочаров изрича знаменитото „Да, ама не“, което е най-краткият възможен коментар, състоящ се от три думи и с което става известен в цяла България.

Журналистът остава цели 31 години в БТА, но въпреки това името му липсва в дългия списък с агентите на Държавна сигурност, работили в БТА. Заради неблагонадежния му произход (баща му е бил адвокат по делото срещу ген. Заимов, а след 9 септември е защитавал 30 души, осъдени от Народния съд и по-късно разстреляни) не го изпращат кореспондент в чужбина и трудно се издига по йерархическата стълбица, но все пак успява да стане заместник-главен редактор. „Животът ми до тук е минал в три България“, казва журналистът. На 90 годишна възраст Петко Бочаров се справя без проблеми с компютъра, коментарите си изпраща с wireless-a, а когато не е в София – чрез лаптопа и джигесема си. Продължава да пише за в „Новинар“ и списание „Правен свят“. „Не мога да видя истински държавници в нашата страна“, казва Бочаров. „Да си държавник означава да се интересуваш, да работиш и да си отдаден изцяло на интересите на нацията. Не на своя джоб, не да гледаш на политиката

Петко Димитров Бочаров е известен български журналист. Завършва Американския колеж и право в Софийския университет. От 1952 до пенсионирането си през 1983 г. е на щатна работа в Българската телеграфна агенция, като достига до длъжността заместник-главен редактор. В различни периоди сътрудничи и на Българската телевизия, като в началото на 90-те години води популярна политическа коментарна рубрика, както и предаването Всяка неделя. Петко Бочаров е правил анализи и коментари в почти всички медии. Днес продължава да пише за в „Новинар“, за електронното издание „Новото време“, за сп. „Правен свят“.

като на софра, като на баница, от която да вземеш най-голямото парче. Ако имахме свестни държавници,

нямаше да сме на това дередже". Бай Петко, както го наричат колегите му, отпразнува 90 годишния си юбилей на 19 февруари в зала 7 на НДК сред много свои приятели и сред колегите си от БТА. Там той представи и новия си сборник с коментари, издаден от сп. „Правен свят“. И днес продължават да го вълнуват проблемите на съвременното българско общество. „Понижено самочувствие, липса на перспектива, огромно разочарование, голяма апатия. Положе-

нието в България е много страшно. И най-страшен е демографският проблем, който минава мимоходом през мислите на хората“. През призмата на своите 90 години доайенът на българските журналисти смята, че последните 20 години са най-щастливите в живота му. И ще се почувства още по-щастлив, ако види, че в България властва законността.

Мария Захариева

НАЦИЯТА НИ СЕ ТОПИ КАТО ЛЕД КРАЙ АНТАРКТИДА

Думите на Петко Бочаров по време на откриването на Петата световна среща на българските медии в Софийския университет

...Всички вие, които сте тук от чужбина, сте като българско явление нещо толкова ново и младо, че около вас не е имало време да се родят клишетата...

И като сте излетели от родното гнездо в четирите географски посоки, можете ли днес да кажете, че сте доволни от себе си? Че животът ви удовлетворява? И че това, което правите ви удовлетворява?... Много добре зная какво значи издаването на един вестник – дори тук, в собствената ни държава, а камо ли в чужда държава и то вестник на български език. Но щом вестниците ви излизат, значи сте му намерили колая.

Имам добра представа за начина на живот на т.нар. наша диаспора зад граница. Знам как българите бягат колкото е възможно по-далеч от контакти със сънародни-

ците си. Май никой друг народ не се асимилира в чужбина по-лесно и по-бързо от нашия...

Масов е стремежът на българите да си родят децата в някоя богата и уредена страна. И децата им израстват като американци, англичани, испанци, немци и италианци, само не и като българи. А нацията ни се топи като лед край Антарктида

Засягам една болна тема – но бъдещето на нацията ни и на хилядолетната ни държава не е ясно. Искам да ви призова да помислите с какво и как можете да помогнете на този наш народ да се стресне. Колко са вече емигриралите ни сънародници – милион – милион и половина? Вие сте журналисти, вие трябва да създавате основното обществено мнение. Хубаво е да помагате с информация, но

е време да обвържете работата си и с малко патриотизъм, а също и с прагматизъм. По-тесните връзки с медиите тук няма да ви навредят.

Размяната на информация става само с натискането на едно копче, а картина или звук се предават мълнеевно. Щом издавате вестник, щом имате радио, сте длъжни да имате и кауза, и тя трябва да е каузата на българския национален интерес. Длъжни сте да помогнете на разочарованите емигрантски битие сънародници да се върнат у дома. Длъжни сте да поддържате самочувствието им, за да не се отрекат те от своите корени. Журналистиката не е само информация, тя е и призвание, и съдба.

КИСЕЛОТО МЛЯКО В БЪЛГАРИЯ СЪЗДАВА ДЪЛГОЛЕТНИ СТАРЦИ

Една история от Петко Бочаров, потвърждаваща вечното правило, че всяка информация трябва да се подписува най-малко от два източника.

Слушали хората от Европейския съюз, слушали и чели, че киселото мляко в България създава дълголетни старци. Изпратили в страната репортер и оператор, за да проверят доколко това е вярно. Репортерът и операторът си намерили преводачка и тръгнали на път. Срещнали една баба и й казали:
– Бабо, търсим дълголетен старец, къде можем да го намерим?

– Ей там, зад тоя баир има една нива, там ще го намерите – отвърнала бабата.
Отишли те там и видели един старец, който седял и плачел.
– Дядо, ти на колко си години? – попитала преводачката.
– На 90.
– Оти плачеш, бе?
– Оти тато ме би.
– Тато баща ти ли е? – почудила се тя.

– Да.
– Това е сензация! – казал репортерът. Питай къде да го намерим!
– Ей там е седнал до онова дърво и дялка нещо – отвърнал дядото.
Отишли при него и го попитали:
– Ти ли си дядо на оня дядо там дето плаче?
– Аз съм – рекъл.
– Ами, оти го би, бе?
– Оти не слуша дедо си.

Христина Василева

Цялата ми душа е в България

Христина Василева се наложи като един от най-добрите спинтови сопрани на чешка сцена. Възпитаничката на Държавното музикално училище в София и на вокалния педагог Михаил Томашов емигрира в своята втора родина, Чехия през 1996 г. Оттогава Христина Василева пее не само на чешките оперни сцени, но и в Япония, Германия, Швейцария, Австрия. Тя е най-прекрасната Мими и една наистина неотразима Дездемона на сцената на Държавната опера в Прага.

С Анатолий Орел в „Симоне Боканегра“

Христина, от коя година си в Чехия и как попадна тук?

В Чехия съм, защото икономическата ситуация в България се срина. Тук дойдох през 1996 г. и видях, че възможностите за реализация са по-добри. Явих се на вокален конкурс в Карлови Вари, на който спечелих трето място. От операта в Либерец ме поканиха на прослушване, след което веднага ми дадоха договор. Останах там и не се явявах на конкурси в други театри.

Ти произхождаш от чешо-българско семейство. Каква се чувстваш – българка или чехкиня?

Израснала съм в смесено семейство, но се чувствам българка. Българският е моят роден език и когато го говоря, не трябва да премирам. Въпреки че говоря чешки откакто се помня и въпреки че го знам добре, не мисля на чешки. Така че колкото и абсурдно да звучи, макар и майка ми да е чех-

киня, българският е моят матерен език.

Лесно ли се адаптира в Чехия?

Много трудно. Макар и да живея тук 13 години, не може да се каже, че съм се адаптирала. Още ми е тежко. Непрекъснато ме тегли към България и ако там културата имаше по-добри перспективи за развитие, едва ли щях да я напусна. Тук, в Чехия колкото и да съм си вкъщи, се чувствам като чужденец и много страдам от това.

А защо се адаптира трудно?

Това се дължи на самия факт, че не съм в България. Липсва ми българският народ. Това не е нещо, което може да се преодолее. Цялата ми душа е в България. Макар че майка ми е чехкиня, никога не съм искала да живея в Чехия, това дори не ми е хрумвало. Но в София бях в безизходица. Дойдох тук, защото Чехия е страна, която познавах, чийто език говорех, а и брат ми вече се беше установил тук. И той, макар и роден в Прага, споделя същите чувства като мен. Ние бихме се върнали веднага в България, ако можехме да се реализираме там.

Защо започна да се занимаваш с музика?

Защото винаги съм чувствала, че имам глас и от малка бях убедена, че ще стана певица.

На кого си най-благодарна за успехите, които сега имаш?

С Ефе Килали в „Отело“

Моят учител Михаил Томасов ми даде всичко. Той беше прекрасен човек и много разбираше от пеене. Всичко изработваше с мен – учеше ме не само как да пея, но и как вокално и артистично да претворя образа. С нето съм работила 16 години. За съжаление той почина преди четири години. Михаил Томасов е бил дълги години щатен вокален педагог на хора на операта. При него ходеха за съвети много наши известни солисти – Елена Стоянова, Иван Велчев, Камен Чанев, Красимира Стоянова, Цветелина Василева. Работил е и със Стефка Евстатиева. Беше голям педагог и много честен човек, но не му дадох възможност да се реализира.

Кои са ти най-любимите роли?

Любима роля ми е Мадам Бътерфлай. Дори може да се каже, че се отъждествявам с нея. Само че не бих си направила харакири, а бих убила Пинкертон. Затова и тази драматична развръзка във финала на операта не съм я апликирала в личния си живот. Аз при тези обстоятелства нямаше да убия себе си, а него. А иначе всичко друго в ролята ми е много близко. Това се отнася за цялата музика на Пучини. Пучини

е разбирал много добре женската психика и прекрасно я е пре-създавал чрез музика. Друга моя любима роля е Норма. Обичам много и Русалка. Разбира се, има и редица други роли, които ми харесват.

Ти имаш голям успех в Държавната опера в Прага с Мими и с Дездемона...

Да, и тези роли обичам много.

Тази година имаше няколко номинации в Чехия. За кои роли бяха?

Бях номинирана за „Талия“ за ролята на Мими от „Бохеми“, която пея в Държавната опера в Прага. А после и за най-добър певец на Деветия фестивал на музикалните театри за интерпретацията на ролята на Амелия Грималди от Симоне Боканegra, постановка на операта в Либерец.

Предимство ли беше това, че си учила пеене в България, а не в Чехия?

Да, това е предимство, защото българският език е много по-певчески от чешкия. Освен това традициите в България на оперното пеене, колкото и да липсват педагози у нас, както между впрочем и в Чехия, са много по-свързани с бел кантото.

Имаш ли някаква роля-мечта, която искаш да изпееш още?

Искам да направя Тоска. Много я харесвам и мисля, че тя ще се нареди между любимите ми роли. Аз имам драматична натура и може би затова

най-много ми допада моментът, когато Тоска убива Скарпия.

Как те приема публиката? Различна ли е публиката в отделните държави?

Когато самата аз съм си свършила добре работата и давам душата си на сцената, тогава всички го оценяват. Няма значение на коя сцена си, хората навсякъде чувстват със сърцата си. Ако си добър, публиката реагира. Ако човек иска да съди за работата си по очите на другите хора, ще познае кога е бил добър, кога е пял прекрасно и кога – на средно ниво.

Ти имаш все по-големи успехи в Чехия. Те карат ли те да се чувстваш щастлива?

Да, естествено. Но аз се стремя да работя все по-добре и по-добре. Винаги искам следващото представление да е по-хубаво. Не съм от тези певци, които са доволни от себе си. Аз съм все недоволна от себе си, което не е много хубаво.

Какво би пожелала на читателите на списание „Българи“?

Да са заедно и да не се разединяват. Да се гордеят, че са българи и да не се подценяват. Ние страшно много се подценяваме. А нямаме основание.

Това, може би, ни пречи на реализацията?

Да, защото ние самите се чувстваме лошо, некомфортно. Няма за какво да се срамуваме, че сме бедни и че държавата ни не е толкова напреднала икономически. Ние, българите като хора сме стойностни и трябва да си даваме сметка за това всеки ден.

Мария Захариева

Христина Василева е родена на 11 юни 1970 г. в София, където завършва Държавното музикално училище с пеене. Продължава обучението си при Михаил Томасов. Първоначално пее в хора на софийската опера, а след това е солистка в Държавния музикален театър. През 1995 г. – печели трета награда на Международния вокален конкурс „Антонин Дворжак“ в Карлови Вари. От 1996 г. е солистка на операта в Либерец, а от 2006 г. е солистка на Държавната опера в Прага. През 1998 г. дебютира на сцената на Народния театър в Прага в ролята на Чо-Чо-Сан. През 2002 г. пее Норма в България и Гърция.

Гостува в България, Германия, Гърция, Австрия, Швейцария, Япония.

Роли: Виолета, „Трамиата“, Мими, „Бохеми“, Елена, „Сицилиански вечерни“, Дездемона, „Отело“, Русалка от едноименната опера на Дворжак, Михаела, „Кармен“, Норма от едноименната опера на Белини, Татяна, „Евгени Онегин“, Фиордилиджи, „Така правят всички“, Антония, „Хофманови разкази“ и др.

Пета световна среща на българските медии

Българската телеграфна агенция събра за пети пореден път българските медии от цял свят. Тази година представителите на нашите медии от чужбина се завърнаха от 17 до 22 май в родината, за да се срещнат с колегите си от България и да дискутират по актуални теми и проблеми, които ги вълнуват. Петата юбилейна среща на българските медии се проведе в София, Поморие и Варна. Тя бе под мотото „Накъде в реалното, виртуалното и информационното пространство. Туризмът, високите технологии и медиите – българските аргументи срещу кризата“.

ТРАДИЦИЯТА

Идеята за срещи на българските медии от цял свят принадлежи на Българската телеграфна агенция и на нейния генерален директор Максим Минчев. От 2005 г. БТА реализира успешно този форум и го превърна в една добра традиция. Задгранични български медии има в 42 държави по света, като 70 са печатните издания, около 40 са сайтовете, 30 – радиопредаванията и 10 – телевизионните програми. Те поддържат българщината сред повече от един милион наши сънародници зад граница. БТА протегна приятелска ръка на много от българските медии в чужбина и ги накара да се почувстват заедно в едно голямо българско медийно семейство.

Може да се каже, че тазгодишната среща беше най-ползотворна, най-емоционална и най-вдъхновяваща.

Родиха се идеи, които чакат своето развитие, осъществиха се дългоочаквани срещи със стари и нови приятели, направиха се бъдещи проекти. Всички ние бяхме съмишленици, обединени от общата кауза за просперитета на България.

ОТКРИВАНЕ НА СРЕЩАТА

Стартът на срещата бе даден на 17 май 2009 г. в аулата на Софийския университет. Официални гости на

церемонията бяха Президентът на Република България Георги Първанов, еврокомисарят Меглена Кунева, г-жа Фъндъкова, зам.кмет на София, писателят Антон Дончев, доайенът на българската журналистика – г-н Петко Бучаров, председателят на парламентарната комисия по гражданското общество и медиите Иво Атанасов и други.

Генералният директор на БТА

Максим Минчев изрази убеденост, че когато на едно място се съберат близо 200 български журналисти от 25 страни, ще се стигне до изводи, които по някакъв начин ще помогнат за развитието на България и движението ѝ напред.

Меглена Кунева, еврокомисар по защита правата на потребителите

След кризата светът ще бъде различен и трябва да видим как България ще се възползва от това да станем по-конкурентоспособни. Според Кунева за България кризата е шанс

Президентът Георги Първанов разглежда списание „Българи“

Александър Градинаров, Меглена Кунева и Светлозар Момчилов

за модернизация, за внедряване на нови технологии, широколентов интернет и иновации.

Антон Дончев, писател

„Рицарят на българското слово“, както го нарече Максим Минчев, каза, че в момента не само у нас, но и по целия свят се води страшна война – безпощадна и жестока, война за душите на хората. „Вие трябва да нахраните душите на българите с познание, да усетим, че сме заедно, че това е хубаво и е победа над самотата и умората. Неотменно и неизбежно всички сме извор на една и съща река. От нас зависи дали тази река ще бъде пълноводна и чиста“.

ПАНЕЛИ

Първата част на форума се проведе в Поморие и беше свързана с туризма и с образа на България пред света, както и промените и проблемите, които носи световната икономическа криза. Във втората част, която протече в комплекса „Златни пясъци“, се обсъждаха т.нар. нови медии.

Гергана Паси, министър по европейските въпроси

Всички имаме принос в това как се

формира образът на България по света. Образът на България в чуждите медии в много голяма степен отговаря на образа на България, формулиран у нас самите. „За мен свободата на медиите, сподели тя, – с всички неудобства, които медиите могат да причинят на политиките, на съдебната система, на образователната система, на кметовете, на лекарите, на всички – е ключът към по-добрата държава, към по-развитото общество“, каза Гергана Паси.

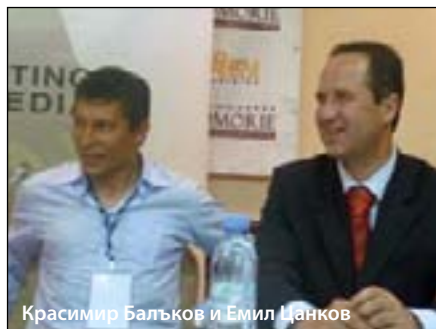
Емил Цанков представи природния феномен Белоградчишките скали, които участват в надпреварата за новите чудеса на света, които са в надпреварата за новите природни чудеса на света. Представянето е в рамките на Петата световна среща на българските медии, организирана от БТА.

Александър Андреев, директор на Българската редакция на радио Дойче Веле

„България е с аморфен имидж пред света. Извън англосаксонските и немскоговорящите държави почти няма публикации за страната ни“, коментира Александър Андреев. Като основни клишета за страната, които често се споменават в чуждите медии, той посочи убийството на писателя Георги Марков, престъпността, корупцията, бедността и ромските проблеми.

Анелия Крушкова, председателя на Държавната агенция подчерта, че трябва промяна на рекламната ни стратегия. Според нея е важно страната ни да не се предлага само като добра морска дестинация.

Кметът на Белоградчик Емил Цанков представи природния феномен

Красимир Балъков и Емил Цанков

– Белоградчишките скали, които са в надпреварата за новите природни чудеса на света.

Борислав Николов от в. Форум, Канада предложи към българска медийна организация да се създаде частна фирма, която да управлява потока от информация без да го ограничава. Николов добави, че за 5 години неговият сайт има над 5 млн. посетители.

Красимир Балъков представи нов спортен мегапроект в Бургас. В него се предвижда да бъдат изградени стадион с капацитет 30 000 седящи места, спортна зала за 3 500 души, офис сгради, жилищни сгради, кино-салони, шопинг центрове, места за отдих, детски кътове и прекарване на свободното време.

Евгени Веселинов, в. „Обзор“, Лос Анджелис. Сред най-оптимистично настроените издатели е, който заяви, че в „Обзор“ няма криза, защото и преди и сега основният му капитал е неговият и на сътрудниците му неизтощим ентузиазъм.

Светлозар Момчилов, в. „България сега“, Чикаго.

Със създаването на единен информационен пул медиите могат да съкратят много разходи при събиране на информация, без да е необходимо да имат голям брой репортери, смята Момчилов. Той сподели, че за 4 дни в България е срещнал повече съмишленици и се е смял повече, отколкото за 11 г. в Чикаго.

Даниел Беловарски от Швеция има над 450 сайта и предложи в електронните си издания всички да сложим линкове един към друг.

Йосиф Давидов, „Нова дума“, Испания е оптимист за съдбата на печатните медии, особено на местните, специализираните, етническите и безплатните. Той говори за спада в печатната реклама от 20 до 25%. „Въпреки кризата Румъния е заделила 5 млн. евро за поддържане на румънския език в диаспората си, а българската държава не е дала нито един лев за подпомагане на

почти двумилионната вече българска общност в чужбина“ подчерта Давидов. Частните фирми свиха драстично бюджетите си, затова все повече търсим реклама от държавните институции, разкри една от формулите за оцеляване Йосиф Давидов.

Соломон Паси даде идеята на България да бъде присъдена Нобелова награда за мир заради спасяването на нашите евреи по време на Втората световна война. „Смятам, че това може да обедини всички медии“,

посочи Паси и добави, че темата за спасяването на българските евреи е подценявана в световен мащаб.

Петър Стаматов, САЩ

Държавата трябва да повярва, че българските медии в чужбина и българската диаспора като цяло могат да бъдат основният рекламен агент на страната ни, двигателят на изграждането на атрактивен образ на българския бранд,

Кина Бъговска, „България 21 век“, „Старт“, Чикаго.

За справяне с кризата е необходима интеграция между българските електронни медии, смята Кина Бъговска. Тя заяви, че по време на криза е необходимо да се инвестира в културата. Медиите не само в САЩ, но и по света, тръгнаха към по-съвършеното – към интернет, но основните притеснения при онлайн изданията са дали ще продължат да поддържат високия професионализъм на печатните издания, посочи Бъговска.

Георги Лозанов, медиен експерт

Новите медии, тези свързани с интернет, неизбежно в недалечна

перспектива ще погълнат традиционните медии. Традиционните медии, които няма да изчезнат, но ще стават по-бутикови, за определени комуникативни елити. Лозанов отбеляза, че в новите медии се развиват същинските граждански социални процеси, процесите на съпротива. Според него свободната журналистика все повече се прехвърля в новата медия. Характерното за тази журналистика е, че до голяма степен аудиторията сама поема функцията на комуникатор. Той отбеляза опитите на властта да влезе в интернет и да се опита да въведе неоконформистките стандарти, които съществуват в традиционните медии. Комерсиализирането на традиционната медия изнема територията на активната гражданска журналистика, смята експертът. Георги Лозанов отбеляза и организираният в интернет протест, който показва, че в България има виртуално гражданско общество, което ще компенсира дефицитите на гражданска активност в реалния свят.

ЗАКРИВАНЕ НА СРЕЩАТА

На финала на форума генералният директор на БТА Максим Минчев заяви: „За пет години ние се превърнахме в клуб, в който има и познати лица и към който се присъединяват нови хора. Трябва да си поставим по-големи предизвикателства пред самите нас“. По думите му този клуб може да осъществи идеята на Соломон Паси България да бъде предложена за Нобелова награда за мир за спасяването на българските евреи, може да работи за това светът

повече да научи за България, за българските творци зад граница.

АКЦЕНТИ НА ФОРУМА

Най-силните бизнес аргументи на България срещу кризата са туризмът и информационните технологии – двама икономически сектора с най-висок процент от Брутният вътрешен продукт. Институционалната и публична реклама може да бъде начин за излизане на медиите от кризата.

Една от основните идеи, издигнати на Петата среща, бе за рекламна агенция, която да убеди фирмите и управляващите, че рекламата в българските издания зад граница е добра инвестиция за бизнеса и държавата. Друго интересно предложение бе използването на задграничните издания като кореспондентска база, т.е. всяка една медия да бъде репортер на другите. Поставен бе въпросът за актуализиране списъка на БГ медиите в чужбина и създаване на колективен Фейсбук – социална мрежа за целогодишно общуване на журналистите. Издигнат бе и призив за единен информационен пул на българските медии – даващ възможност те да ползват взаимно материали чрез препратки към линковете.

Мария Захариева

АНКЕТА НА БТА

Образът на България в чуждите медии е свързан главно с корупция и липса на реформи показва анкета сред българите, живеещи в чужбина, организираната от БТА. На въпроса с какво се асоциира България 56% са отговорили: с корупция и липса на реформи, 50% – с Черноморието, а според 41% – с футболисти и спортисти. Запитани колко често се споменава България в страната, където живеят, 24% казват, че това е не по-често от веднъж месечно, а други 24 процента – нито веднъж. Половината от запитаните не се чувстват горди с публикациите за България. Също толкова не са виждали реклама на България в страните, в които живеят.

Литературата е начин на изява, който ме удовлетворява

Борис Лилев е словашки поет с български и унгарски произход. Той е компютърен специалист, занимаващ се както с паранормални явления, така и с чудесата на писаното слово. За него литературата е начин на изява, а не професия и хоби. Хуморът за него е език, на който можем да се забавляваме, той обезоръжава и сближава.

Борис Лилев смята, че издаването на книги със съвременна поезия и проза е лудост, главно от финансова гледна точка, но с готовност се включва в тази всеобща литературна „лудост“. Съставител е на сборник с поезия и проза „Интернет-изкуство на съвременни млади словашки автори“. Лилев е открил богатството на електронните издания и го прави достъпно за широката аудитория. (Б.ред.)

Борисе, какъв е произхода ти и какво знаеш за българските си корени?

Дядо ми, Иван Лилев е бил българин, произхождал е от Старосело край Пловдив. По време на войната е учил в Братислава. След това е бил в концентрационен лагер и когато се върнал отново в Братислава, се е оженил за баба ми и останал завинаги в този град. От майчина страна пък имам унгарски произход, така че, за да не ме объркат съвсем, са разговаряли с мен само на словашки език. Това е известна загуба, тъй като не владее нито един от тези два езика, въпреки че учих български език на няколко курса в Братислава. Мога да се разбера на български и ако бъда по-дълго сред българи, ще успея да усъвършенствам този език.

Работиш като компютърен специалист, но вече си издал и две книги. Какво е за теб писането на литературни текстове – хоби, професия?

Що се отнася до издадените книги – в едната съм само съставител, а другата съм издал сам и за собствени цели (книга с афоризми, която подарявам на приятели при различни случаи).

Литературата, в каквато и да е форма, съпровожда живота. Тя е начин на изява, който ме удовлетворява. Това е език, на който се изразяват усеща-

ния и игри в тяхното разнообразие на структурата и значенията. Това е свободен процес – литературата възниква в главата на човек, без значение дали той го иска или не. Затова не е нито професия, нито хоби.

Поезията и прозата са два начина на изразяване. По време на емоционално превъзбуждане, човек проявява предпочитание да се изразява чрез поезия, която улавя и отразява най-лесно чувствата. (от главата върху

листа и от листа в главата). По време на креативна игричивост (която идва от само себе си, обикновено неочаквано), се появяват различни игри на думи, епиграми, афоризми. С прозата е може би по-сложно, защото тя изисква сюжет, който живее в главата ни обикновено доста дълго, подходящо предположение на чувствата или настроение и време (когато пиша приказка го правя обикновено наведнъж, на един дъх, без почивки).

Още края на 19 век Шарл Бодлер въведе нова естетика в литературата, според която поезията е особен вид музика, съдържаща определен вид езикови формули, подобни на математичните, чрез които се постига магичен ефект. Съгласен ли си с това твърдение и по какъв начин се свързва математиката с литературата според теб?

Определено се търси връзка между отделните области на човешките дейности в областта на изкуството и науката. Свързващ елемент е винаги човекът, който сам определя какво е естетично и свършено. Това е всъщност парафраза на твърдението, че човек е мяра за всички неща.

Математиката и литературата са две много широки научни дисциплини, затова не би следвало да се сравняват толкова лесно и произволно. Знам обаче, че в съвременната словашка поезия съществуват течения, които използват пряко логически парадокси на самореферентни изречения (напр. словашкият автор Петър Мацовски), и поетиката на които пряко се свързва с дадена математическа „шега“. Също така, за връзката между музиката, математиката и художествените изкуства говори и известната книга „Гюдел-Ешер-Бах“ от Дъглас Хофшадер. Нещо повече, – логиката играе голяма роля при създаването на вицове, афоризми и епиграми.

Съставил си сборник с поезия и проза „Интернет-изкуство на съвременни млади словашки автори“. Как възникна този проект и каква е целта му?

Целта му е да пропагандира литература (поезия и проза), публикувана на интернет, конкретно страниците на: www.citanie.madness.sk и по този начин да докаже, че стойностната литература не е само тази, която е в хартиените издания. Дори напротив, – понякога много стойностни творби, публикувани на интернет, не биха били достъпни за четене за много хора, най-малкото поради липсата на финансови средства и никога нямаше да видят бял свят.

Вярно е, че интернетът е също така много често и платформа за публикуване на редица нестойностни и евтини текстове, но ако човек търси както трябва, би могъл да намери и истински литературни бижута. За съжаление, все още много читатели не са свикнали да четат на интернет и предпочитат хартиени издания. Те въобще не предполагат какво богатство могат да открият в електронните издания. При това бихме могли да твърдим, че там има произведения, които са възникнали не за да успеят като комерсиални продукти, а са били резултат на вдъхновение и талант.

ВИДЯХ

*Един пиян на леда
който се опита да стане
толкова трагикомично*

*И може би той е още там
само че ледът
вече отдавна се е разтопил*

*а също така видях една жена
която четеше книга в трамвая
и която изведнъж се разплака*

*и може би тя все още плаче
само че аз вече не пътувам
в тази посока*

също така видях

*един човек да умира
беше му тъжно,
че е настъпил краят*

*а може би само аз
съм този който все още
оплаква чуждите нещастия
и съчувства на пияните*

В случая, голяма благодарност за издаването на сборника Интернет-изкуство дължим и на мениджъра и спонсора на интернет страниците, както и на всички автори, на илюстратора на сборника и не на последно място на редакторите, които помогнаха да изберем най-добрите произведения измежду многото, публикувани на страниците на електронното издание. В книжното издание има представени общо 22 автори, като всеки от тях има публикувани до пет произведения – поезия или проза. Книгата може да бъде закупена от всеки на изгодна цена по интернет.

Подзаглавието на сборника е „Малка литературна лудост“. Защо лудост? Има ли връзка между литературата с лудостта?

Това е малко игра на думи. Домейнът на сървърта се нарича също „лудост“ в превод от английски език. И наистина мисля, че издаването на книги със съвременна поезия и проза е лудост, главно от финансова гледна точка...

Кои са любимите ти съвременни словашки автори? Каква е литературната ситуация в Словакия в момента?

Бих искал да спомена най-вече млади словашки прозаисти, публикуващи благодарение на издателство LCA и неговия известен издател, литературен вдъхновител и баща на младите писатели Коломан Багала. Това са писателите Вацлав Панковчин, Мариус Копчай, Моника Компаникова, Карол Хорват, Павол Ранков. Що се отнася до съвременната словашка поезия, не мога да кажа че съм чел всичко. Познавам поезията

на Петерай, Руфус, Щрасер, Щърпка, Моравчик. Не че искам да изглеждам като игнорант, но на мен произведението на тези автори не ми дадоха кой знае колко много. Голяма загуба за мен беше трагично починалия Йожо Урбан, който беше извънреден талант и личност.

Но най-любими и предпочитани за мен си остават все още не толкова известните млади автори, публикували на интернет като Дениса Хайкова, Мирка Янчовичова, Владо Шимек, Мартина Болева, Петер Крутек, Даниел Сафанович.

Издад си книжка с кратки словашки фразеологизми и хуморески. Какво е твоята дефиниция за хумора?

Съществуват различни дефиниции за хумора. Според една от тях, това е внезапно освобождаване на напрежение след очакване, усещане, разбиране на нещо. Хуморът е нещо като език, на който се забавляваме. Между другото, и двете значения на словашкия глагол „забавлявам се“ показват това (1. забавлявам се, 2. правя нещо). Хуморът е издаване на сигнали в околното пространство и подсъзнателно сближаване по този начин с хора, които са ни по някакъв начин близки. Както е известно, като се посмеем заедно с някого, дистанцията се скъсява неимоверно, а по този начин и възможността за съществуване на враждебност и опасност. С други думи, хуморът обезоръжава и сближава. Ех, ако можеше да бъде използван и по време на война...!

Езикът е наистина инструмент с различни цветове и форми, това е жив организъм, който живее в симбиоза с мозъците на неговите потребители. Основната му функция е да служи за разбиране между хората, при това има много и различни видове разбиране. Литературата, както и вицове, хумореските, епиграмите и игрите на думи, – това са все различни начини за разбиране – бързи, ясни, ефективни.

Изброй няколко хумористични словашки фразеологизми.

„На лъжата краката са къси“; „Който гроб копае другиму, сам пада в него“.

Ти участваш още и в литературни четения в Бърно. Какво представляват те?

Става въпрос за акция, организирана от авторите на чешкия литературен портал www.pismak.cz, които канят на четения и съвременни словашки автори – поети и прозаисти, публикуващи на интернет. Тези четения се състоят в едно много приятно кафене и са съпроводени от музика и танци. Това са събития с културна мисия, срещи на писатели, които иначе комуникират само на интернет. Също така, това са срещи за поддържане на духа на чешко-словашката културна и обществена взаимност.

Съществува ли конкуренция между чешките и словашки автори?

Не мисля, по-скоро е обратното. Чешките и словашки автори имат своеобразни и доста различни поетики и начини на писане. Това се дължи вероятно на различието в менталността на двете държави, различните езици и история. Мисля, че чешката поетика е по-зряла и философска, а словашката е по-темпераментна, войнстваща и буйна. Разбира се, мнението ми е до голяма степен субективно.

С чешките автори, с които съм имал контакти, сме в изключително добри взаимоотношения. Така че не можем да говорим за конкуренция, а по-скоро за сътрудничество. Всеобщ факт е, че чешките деца престанаха да разбират словашки език и по този начин останаха лишени в културно отношение според мен, за разлика от словашките.

Какво те вдъхновява да твориш? Имаш ли планове за следващи писателски приключения?

Ако трябва да говоря за проза, все още чакам за голямото си вдъхновение. Понякога човек трябва да дозрее, за да напише наистина смислени текстове, а не грамофонни изпълнения, както се случва често с много автори. Който няма какво да каже, по-добре да замълчи. С поезията и кратките жанрове, за които говорих, е друго. Става въпрос за кратки записки в тетрадката ми, които се появяват изведнъж като неочаквана инспирация от нещо току що преживяно, които по-късно редактирам, а някои причислявам съответно и като неизползваеми и ненужни.

Можеш ли да измислиш и някакъв фразеологизъм, отнасящ се до Братислава?

Фразеологизмите вървят там, където се изхожда от често използвани фрази. За Братислава е малко по-трудно да се измисли такъв фразеологизъм, но ако мога да си позволя пропаганда на града, бих си послужил с игра на думи: Уондър Бра-тислава – една добре поддържана красота.

Димана Иванова

Борис Лилев е роден на 27 май 1977 в Братислава. Завършва Физико-математическия факултет на Коменския университет в Братислава. Основател е на клуб „Хиперион“ в Братислава, който се занимава с изследване на паранормалните явления. Своите разкази и стихове публикува в „СМЕ“, „Ревю на актуалната култура“, „Ново слово“, „Словенски погледи“, както и на интернет. Финалист е на в Деветия литературен конкурс „Разказ 2005“.

Героите от Ботевата чета

Четата на Христо Ботев е една от най-известните български революционни чети, формирана през април 1876 г. от българската революционна емиграция в Румъния. През април емигрантската общност в Бекет решава да подготви въоръжена чета, която да вземе участие в борбата с вековния поробител. За войвода е определен легендарният Христо Ботйов – известен революционен деец, поет и журналист, който сам участва в организирането и подготовката ѝ. Четата наброява 205 души. Съставена е от отделни групи доброволци, които се качват от различни румънски пристанища по р. Дунав на австрийския кораб „Радецки“, като пътници за Кладово, Сърбия.

ЗНАМЕНОСЕЦЪТ НИКОЛА СИМОВ – КУРУТО

Никола Симов-Куруто (или Курото) е български революционер и знаменосец на Ботевата чета. Роден е около 1845 г. в Ески Джумая (дн. Търговище), където се прехранва с дребна търговия и развива революционна дейност. Получава смъртна присъда от турската власт и бяга в Румъния. Работи в печатницата на Любен Каравелов в Букурещ и се сприятелява с Христо Ботев.

Първоначално определеният срок за преминаване на Ботевата чета в България не успява да бъде спасен и едва от 16 май 1876 г. последователно в Гюргево, Зимница, Турну Мъгуреле, Корабия и Бекет, четни-

ците на групи започват да се качват на австрийския параход „Радецки“. Нарочно е избран кораб на централноевропейска страна, за да не се предизвикат евентуални усложнения за румънското правителство. Командването на четата предвижда завладяване на кораба и поемане на управлението му в случай, че капитанът откаже да спре на предварително определеното за дебаркиране място.

На 17 май 1876 г., след подадения от Ботев сигнал, четниците се преобличат в униформи, овладяват парахода и войводата „с гол в ръката нож“ заповядва на капитан Енглетер да акостира малко преди Козлодуй, северно от местността Крушов баир. Четниците целуват родната земя и от мястото на десанта поемат в походен строй към Козлодуй. Авангардът, под командването на Войновски, се състои от около 30 души, а след него се движи щабът със знамето и Никола Симов, заедно със сигналистите. Организиран са и странични походни застави.

Още първите преки впечатления на четниците от „въстанието“ във Врачанския революционен окръг обаче са твърде неблагоприятни. Никой нищо не е чувал за никакво въстание, затова четата без почивка и в ускорен марш се насочва към Врачанския балкан. Въстанието в IV Революционен окръг вече е вдигнало на бойна нога не само редовните турски гарнизони по цялата територия на България, но и башибозука. И срещу четата веднага са предприети нападения от силни башибозушки отряди, но добре организираното охранение

на първо време я предпазва от загуби. Тя преминава през селата Алтимир и Борован и след 50 километров марш спира при с. Оходен. На 18 май четата е обкръжена от турците и са убити близо 30 четници, между които и знаменосецът Никола Симов.

Той е ранен и вероятно по-късно умъртвен на хълма Милин камък, заедно с поп Сава Катрафилов. Знамето е поето от Димитър Стефанов-Казак от Сливен, който се заклева целувайки дръжката на знамето със следа от кръвта на Никола Симов. В квартал Вароша в Търговище е издигнат паметник на героя. В историческия музей на града се съхранява камата му, а домът му е превърнат в къща-музей с експозиция за живота му и за участието му в борбата за освобождението на България.

Търговищката градска библиотека разполага с богата електронна библиография „Никола Симов Куруто – знаменосец на Ботевата чета“ – с книги, статии, части от сборници, сканирани исторически картини, паметници и архивни документи.

Неговото име носят търговищкото туристическо дружество, туристическият дом в града и местност в Преславската планина, североизточно от връх Младост. Във Варна и Търговище има улици с името му. Във Враца улица „Никола Симов“ продължава като улица „Поп Сава Катрафилов“ – в чест на двамата знаменосци от Ботевата чета. През 1966 г. българската държава издава пощенска марка по повод 90 години от смъртта на Никола Симов в тираж от 120 000 броя.

ВОЕННИЯТ КОМАНДИР НИКОЛА ВОЙНОВСКИ

Никола Дончев Войновски е български революционер, превърнал се във военен ръководител на четата на Христо Ботев. Роден е на 9 септември 1849 г. в село Бойновци, Габровско. През 1876 г. завършва Одеското юнкерско (военно-пехотно) училище с чин поручик от руската армия. Определен е за военен ръководител на четата (200 души) на Христо Ботев във Влашко. На 16 май 1876 г. войводата Христо Ботев се качва от Гюргево с група четници на австрийския параход „Радецки“. Разделена на взводове и командвана от Войновски, четата с усилен марш се отправя на юг. На 18 май 1876 г. край село Баница в местността Милин камък води първото сражение и дава първите си жертви. Ръководството на четата решава да се отправи към Балкана.

Сутринта на 18 май Никола Войновски забелязва от няколко страни пеши и конни съединения от башибозуци и черкези. Съзнавайки реалната опасност от обкръжение, той заповядва на авангарда да заеме възвишенията Банин връх и да открие огън по противника. Така дава възможност на основното ядро на четата да се изкачи по източната част на възвишението Милин камък и от удобна позиция да приеме боя. Същевременно е взето решение при първа възможност маршът към Балкана да продължи. До обяд четниците подготвят индивидуални прикрития за отбрана, разполагайки се в три реда един над друг. Първата атака е предприета около 13 ч. от башибозуците от с. Мраморен срещу източните позиции на отряда. Местността е твърде открита, а за мнозина четници това е първата схватка в живота им. Така и атакуващите, и защитниците дават значителни загуби, но все пак неприятелят е отблъснат.

Настъпва и башибозукът от с. Баница към позициите на авангарда на Банин връх. Час след началото на боя, вместо очакваната помощ, от Враца пристигат подкрепления от редовна турска войска, които от дистанция около километър откриват огън с далекобойните си

пушки и с две оръдия. Четниците нямат възможност да отвърнат на огъня и търпят сериозни загуби. Но благодарение на съобразителността на Никола Войновски, още при първата директна атака неприятелят е разпилян с добре организирана стрелба, а по същия начин до вечерта са отбити още две атаки. Близко 30 четници обаче са ранени или убити, между тях и знаменосецът Никола Симов.

През нощта четата успява да се промъкне между турските постове и разделена на две групи, се насочва към по-високия планински гребен Веслец. Всички все още очакват подкрепа от въстаналите българи. На следващия ден, 19 май, необезпокоявани, те почиват на поляните около Веслец и се занимават с бойни упражнения.

Но всички усилия на Войновски да се свърже с апостолите на Трети революционен окръг са напразни. След като безрезултатно чакат през нощта на 19 срещу 20 май подкрепления при с. Косталево, четниците решават най-сетне да продължат движението си към Балкана.

Сутринта на 20 май часовете забелязват башибозушки отреди и редовна войска. Четата бързо се изтегля на най-близката удобна за отбрана позиция в района на връх Околчица. Авангардът, начело с Войновски, заема гребена на Камарата с фронт на север и запад. Останалите, сред които са Ботев и щаба, се съсредоточават при върховете Купена и Околчица.

Редовна турска армия под командването на Хасан Хейри бей атакува левия фланг на отбраната, а срещу останалата част от четата позиции заемат башибозуците. Нападението е отбито със стрелкови огън, след което турците решават да обхоят и изолират отделните позиции на четниците. Никола Войновски, отгатнал замисъла на противника, веднага парира тези опити, а башибозушката атака срещу Купена е отхвърлена с контраатака. За да не бъде изолиран и обкръжен, Войновски в крайна сметка изтегля авангарда от първоначалните му позиции и заема кръгова отбрана на Купена. Постепенно цялата чета се концентрира около Купена, Околчица и падината между тях. Ожесточеният бой продължава до свечеряване, когато огънят отслабва, турските войски се оттеглят. Точно по това време, вечерта на 20 май 1876 г., някъде в долината между Купена и Околчица, пада убит Христо Ботев. След смъртта му Войновски е избран за войвода на четата. След като откриват, че са обградени от всички страни и не могат да преминат Искъра при с. Лютиброд, четниците се разделят на три групи. Вече доста разколебани, те дават последен отпор на преследващите ги башибозушки части и се разпръсват. От обръча обаче се измъкват само 15 души, командвани от Войновски, които успяват да достигнат Троянския Балкан, където са разбити на 13 юни. Общо от Ботевата чета загиват към 130 души. Останалите живи са заловени и получават тежки присъди. Никола Войновски пада убит на 15 юни 1876 г.

В наши дни в село Чифлик, община Троян, е издигнат паметник на талантливия военен командир на легендарната Ботева чета.

РОДОЛЮБЕЦЪТ И ОБЩЕСТВЕНИКЪТ НИКОЛА ОБРЕТЕНОВ

Никола Обретенов е един от апостолите на Априлското въстание в III-ти революционен окръг, син на баба Тонка, учител и библиотекар, активен член в комитета в Русе, създаден от Левски.

Роден е в град Русчук (дн. Русе) на 28 май 1849 г. в семейството на Тихо Обретенов и на прочутата баба Тонка. Като ученик в местното училище, участва в изгонването от Русчук на гръцкия владика Синесий в размирните времена на църковните борби през 1863 г. През есента на следващата година отива при баща си в гр. Исакача (дн. Румъния), където заедно основават първото българско училище в района, просъществувало до м. март 1866 г.

От ноември 1867 г. Никола Обретенов е библиотекар и член на настоятелството на русенското читалище „Зора“, основано през 1866 г. от Драган Цанков и видни русенски граждани, превърнало се в една от тайните квартири на Българския Революционен Централен Комитет (БРЦК).

На 7 юни 1871 г. Никола Обретенов е поканен от Христо Иванов-Книговеца да се включи в революционната борба като куриер между България и БРЦК в Букурещ. Скоро той заминава за румънската столица да представи препоръките си на председателя на организацията Любен Каравелов.

Една от първите му задачи като член на БРЦК е разработването на нелегален канал за пренасяне на поща, печатни материали и оръжие между Букурещ, Гюргево и Русе. Обретенов става и един от основателите на Русенския революционен комитет, чието учредително заседание е на 10 декември 1871 г. в дома на майка му, баба Тонка.

През пролетта на 1872 г., Никола Обретенов е делегат на събранието в Букурещ, в което участват 25 представители на революционните комитети от България и Влашко. Приет е новият устав на БРЦК. Каравелов е преизбран за председател на комитета в Букурещ, а Васил Левски се упълномощава да създаде Привременно правителство в българските земи отвъд Дунава.

През 1873 г. Никола Обретенов се запознава със Стефан Стамболов, който изразява желание да се включи в борбата като заместник на Васил Левски. През август 1874 г. Никола Обретенов участва в заседанието на БРЦК в Букурещ, което потвърждава председателството

на Каравелов, избира Христо Ботев за секретар и утвърждава Стефан Стамболов като главен апостол в България, заместник на Васил Левски.

До избухването на Старозагорското въстание на 16 септември 1875 г., Никола Обретенов участва дейно в подготовката на Червеноводската чета. След потушаването на въстанието, той се укрива в дома на Карамихайлов, служител в Руското консулство, който успява да органи-

зира бягството му в Румъния. Към средата на ноември 1875 г. е създаден и започва да заседава Гюргевският революционен комитет под председателството на Стефан Стамболов. За секретар е определен Стоян Заимов, а членове са: Панайот Волов, Никола Обретенов, Иларион Драгостинов и други. Заседанията продължават до 25 декември. Решено е да бъде подготвено ново въстание, което да избухне на 11 май 1876 г.

За целта страната е разделена на 4 (а според Обретенов на 5) революционни окръга, като в IV-ти Софийски за главни апостоли са определени Никола Обретенов и Никола Славков. В началото на 1876 г. „апостолите“ се отправят към опре-

делените им революционни окръзи. Никола Обретенов и Георги Апостолов преминават Дунава при Оряхово и се отправят към гр. Враца. Там, отчитайки обстановката, апостолите решават да се върнат в Румъния, за да купят оръжие и при избухване на въстанието да го доставят във Враца с помощта на чета. Никола Обретенов и Георги Апостолов, с помощта на Крайовския Революционен комитет, закупуват оръжие и муниции, а Христо Ботев се заема с организирането на четата.

Така на 17 май 1876 г. заедно с четата, водена от Христо Ботев, Никола Обретенов слиза от парахода „Радечки“ на Козлодуйския бряг. Той участва във всички битки на четата. Редом с Ботев е при смъртта му на 20 май 1876 г. На 3 юни 1927 г., като член на специална комисия, Никола Обретенов установява точното място на гибелта на поета-революционер.

След месец, изпълнен със сражения и смъртни опасности, на 17 юни 1876 г. Никола Обретенов, заедно с другарите си Сава Пенев, Димитър Тодоров и Стоян Ловчалията, са заловени от турската потеря в Балювия хан близо до с. Шипково, Троянско.

Съдът в Търново ги осъжда на смърт. Присъдата е потвърдена и в Русе – смърт чрез обесване. По заповед на султана обаче присъдата е смекчена с вечно заточение в Мала Азия.

Освободен по силата на режима на капитулациите, влязъл в сила според Санстефанския мирен договор от 1878 г., Никола Обретенов се завръща в родината. Той се включва активно в политическия в обществен живот на вече свободна България. Членува в либералната, по-късно народно-либералната партия, продължавайки сътрудничеството си със Стефан Стамболов. Става окръжен управител в Тутракан, Силистра и Русе. През 1907 г. е избран за народен представител и кмет на дунавския град.

Никола Обретенов умира на 10 октомври 1939 г., няколко дни преди официалното честване, организирано от русенското гражданство по случай 90-годишния му юбилей.

БЪЛГАРИЯ

100 години Българска Независимост

На 6 април преди 100 години в Цариград, в присъствието на посланиците на Англия, Франция и Русия, българският министър на търговията и земеделието Андрей Ляпчев и Рифат паша, министър на външните работи на Турция, подписват Българо-турски протокол, с който е призната българската Независимост.

С подписването на протокола турската страна се отказва от всякакви финансови и териториални претенции към българската държава и фактически признава прокламирания 7 месеца по-рано суверенитет на България.

Тържественото обявяване на Независимостта се извършва на 22 септември 1908 г. със специален „Манифест към българския народ“, който княз Фердинанд прочита пред министрите и събралите се граждани в историческата църква „Св. 40 мъченици“ във Велико Търново. България е обявена за „царство“, а владетелят ѝ – за „цар на българите“. Така окончателно е отхвърлена васалната зависимост към Османската империя, наложена на страната ни от Берлинския конгрес през 1878 г., която веднъж вече е частично нарушена с акта на Съединението от 1885 г.

Подписаният на 6 април 1909 г. Българо-турски протокол е успешният завършек на усилията на цар Фердинанд I и правителството на Александър Малинов да защитят и осигурят международното признание на

Независимостта на България.

Това важно за статута на държавата постижение е резултат от внимателно обмислена политика, след разумно водени преговори и умение на българската дипломация да се възползва от условията на международната обстановка.

Признаването на Независимостта има огромно значение за бъдещото развитие на България в политическо, икономическо и културно отношение. Страната става царство и пълноправен участник в международните отношения. Царство България се нарежда сред суверенните европейски страни. Създадени са предпоставки за освождение на останалите под османска власт български земи в Тракия и Македония.

КАКВО ПЕЧЕЛИ БЪЛГАРИЯ ОТ ПРИЗНАВАНЕТО НА СВОЯ СУВЕРЕНИТЕТ?

С признаването на Независимостта България получава редица политически и икономически придобивки:

Политически:

- Страната става равноправен субект

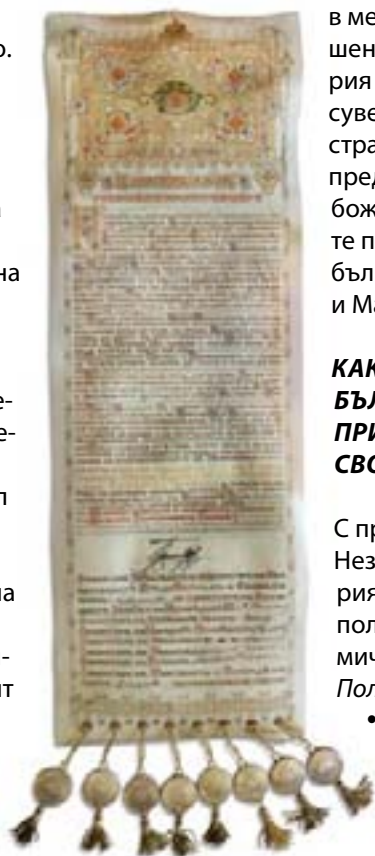
на международното право – да сключва договори за политически съюзи и военни споразумения;

- Източна Румелия е призната окончателно като част от територията на суверенната българска държава;
- Дипломатическите представителства на България се повишават в ранг на легации (посолства);
- Българските дипломати стават пълномощни министри, равноправни на своите европейски колеги;
- Българските компетентни власти вече могат да съдят чужди поданици, извършили нарушения и престъпления на наша територия;

Икономически:

- България има право да сключва търговски договори и сама да определя митническия си режим;
- Страната постепенно преориентира своите икономически приоритети – от пазарите на Османска империя към тези на Средна и Западна Европа;
- Източните железници, заедно с телеграфните съобщения на българска територия, стават собственост на българската държава – добра възможност за по-нататъшно развитие на комуникациите в страната.

Национална кампания „100 години Българска Независимост“

Чешкият „десант“ в следосвобожденска България

Всички ние добре знаем, че мнозина от „строителите на съвременна България“ носят чешки имена. Константин Иречек, Карел и Херменгилд Шкорпил, Ян (Иван) Мърквичка, Ярослав Вешин, Вацлав Добруски, Иржи Прошек, Франтишек (Франц) Милде, Ян (Иван) Брожка, Вацлав Стршибърни, А. и К. Бернкопф, Рудолф Турн-Таксис, Карел Махан, Лудвик Лукаш, Карел Свобода, Хинек Майер, Франтишек Хитил, Франтишек А. Сплитек, Йозеф А. Ворачек, Ян И. Буриан, А. В. Шоурек, Йозеф Шнитер, Лубор Байер, Антонин Коларж, Антонин Новак, Владислав Шак, Владимир Сис, Йозеф Шмаха... са не просто имена на хора, а своеобразни жалони в развитието българската държава в десетилетията след Освобождението.

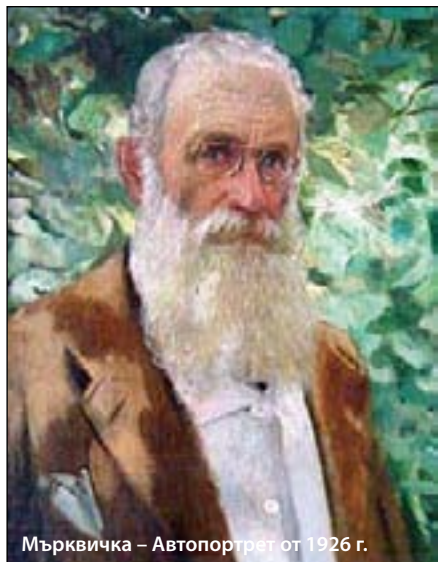
Трудно е да си представим област на обществения живот, в която да не е записано със златни букви стореното от „българските“ чехи. Която и каквато история да разгърнем – била тя на политиката, на културата, на изкуствата, на науката, на образованието, на правото, на икономиката, на какво ли още не – едни от първите имена на нейните дейци неминуемо ще бъдат чешки. И това е списък, който едва ли има край. Има и такива, чиито имена тепърва ще преоткриваме. А има и такива, за които сигурно няма и да научим.

По-важното обаче е нещо друго. Може би пак донякъде по инерцията на значимостта ние най-често отбелязваме приносите на предста-

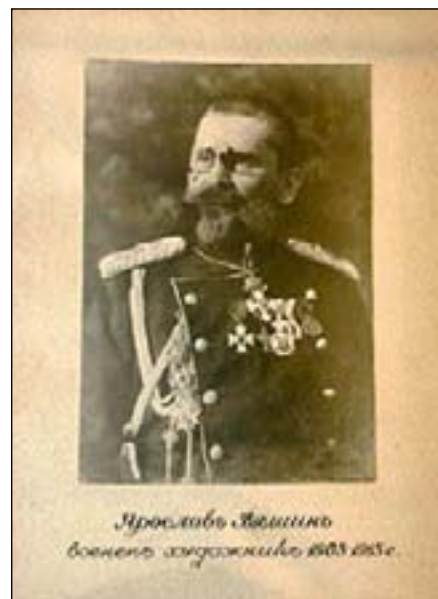
вителите на интелигенцията и индустриалното предприемачество. И наистина мнозинството от споменатите по-горе имена са именно на такива „български“ чехи. А всъщност и в това няма нищо чудно, защото тъкмо те са в епицентъра на обществения живот във възраждаща се България. Дейците на науката, културата, изкуството, образованието, също както и онези, които построяват първите производствени мощности на държавата, които чертаят на места първите й устройствени планове, които съграждат юридическата й система естествено се радват на внимание и оценка. Но дали са само те? Дали синдромът „Георг Хених“ не може да бъде открит и в други области на обществения живот? Защото един определено по-дълбок сондаж в битието на „българските“ чехи ще разкрие доста пъстрата палитра на чешкото присъствие у нас.

ЧЕШКАТА НАУЧНА И ХУДОЖЕСТВЕНА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ

Колкото и да е относителна, неговата типология неминуемо ще открие няколко характерни групи. На първо място това са учителите (най-вече) и учените, музикантите и художниците, инженерите и архитектите, юристите и различните държавни служители и т. н. С други думи това е групата на **интелигентите**. Както

Мърквичка – Автопортрет от 1926 г.

Ярослав Вешин
военен сътрудник 1883-1885

Вешин – „Самарското знаме“

беше вече казано, именно те са до голяма степен лицето на чешката инвазия у нас. Защото *Иречек* (нека не забравяме, че е бил и български министър, а преди идването си написва „История на българите“), братята *Шкорпил* и *Добруски* в областта на историята и археологията, *Ворачек* – на народознанието, *Стршибърни* – на земеделските науки и т. н.; *Бернкопф*, *Турн-Таксис*, *Майер*, *Хитил* и още мнозина – в областта на правото и държавното устройство; *Шнитер*, *Новак* и редица други – в областта на градоустройството и архитектурата; *десетки* – в областта на образованието; да не говорим за художниците *Мърквичка* и *Вешин* (които впрочем не са единствени), за музикантите („чешките капелмайстори“ сътворяват самостоятелна глава в историята на българската музикална култура), за театралите като *Шмаха*, за хората на перото като *Сис* и *Шак* – всички те изграждат образа на „българските“ чехи в нашето съзнание. И всички те концентрират до голяма степен нашата памет за тях.

ИНДУСТРИАЛЦИ И ПРЕДПРИЕМАЧИ

Не по-малко известна е и групата на индустриалците и предприемачите. Пивоварната на *Прошек* в София, захарните заводи в Горна Оряховица и Камено и още редица предприятия (особено внимание заслужават начинанията на *Милде* в Североизточна България) са емблематични за дейността на тази група. И макар че тук отново се появява парадокс (обективно погледнато, представителството на икономически най-силните земи на тогавашната Австро-Унгарска империя в неусвоен пазар като българския, е изненадващо слабо), това реноме също е заслужено. То намира своите корени още в участието на чешки инженери в различни икономически проекти на Османската дър-

Пивоварна „Прошек“

жава (и най-вече в строителството на железопътни линии), но се разгръща тъкмо в следосвобожденска България и затова редица отрасли предимно на леката и хранително-вкусовата промишленост се позовават днес на чешките си пионери.

ЗАНАЯТЧИИ

Обособена по-нататък е и групата на онези „български“ чехи, чието майсторство и опит в различните занаяти следовниците им разнасят и до днес. Можем да ги наречем занаятчии, но по-скоро в онова средновековно или наше възрожденско значение на това понятие, отколкото в днешното. Става дума за десетките знайни (и предимно незнайни) лютиери, акордьори, фотографи, моде-

лиери и т. н. (достатъчно е отново да споменем само *Георг Хених* – *Иржи Хьоних*), които макар и да нямат обществената тежест на предишните, имат общественото признание.

РАБОТНИЦИ

На следващото място в тази типология са работниците в производството (предимно в чешките фабрики), които на места (напр. в Горна Оряховица) образуват цели работнически колонии. За съжаление фактът на тяхното съществуване е доста пренебрегван досега и практически почти нищо не се знае нито за тяхното битуване в българска среда, нито за взаимоотношенията им с местните българи, нито за съдбата им по-нататък.

КОМПАКТНАТА ЧЕШКА ЕТНОДИАСПОРА

И накрая се обособява компактна чешка етнодиаспора в Северозапад-на България (с. Войводово, Оряховско), която също е слабо позната у нас, макар че и досега селището запазва характерната си архитектура, а околните българи не са забравили за своето съжитие с чешките си

Константин Иречек

съседи. Заселилите се у нас в края на XIX и началото на XX в. чехи са потомци на установили се още по-отдавна в румънски Банат мигранти. Повод за идването им е приетият през 1880 г. Закон за заселване на пустеещите земи в България, който довежда и голяма част от банатските българи, но също и религиозни причини (те са евангелисти). Новосъздаденото селище бързо се разраства и през тридесетте години наброява вече около 800 жители, над 600 от които са чехи. Чешкото население във Войводово се запазва докъм 50-те г. на миналия век, когато огромната част от него реемигрира в тогавашна Чехословакия вследствие призива на правителството за заселване на обезлюдени погранични територии.

МОТИВАЦИЯ И АДАПТАЦИЯ НА ЧЕХИТЕ В СЛЕДСВОБОЖДЕНСКА БЪЛГАРИЯ

Всичко това показва много ясно широтата и многопластовостта на чешкото следосвобожденско при-

съствие у нас. Но поставя и редица въпроси. На първо място тук става дума за **мотивацията**, за подтика за пристигане в България. Вероятно чешката инвазия се вписва в рамките на една характерна обществена и социална европейска тенденция по онова време към търсене и откриване на „нови светове“. Тази тенденция, продиктувана от специфичните социално-икономически и обществено-политически условия в Европа, отвежда впрочем огромни човешки маси отвъд океана. За мнозина чехи стъпващата на краката си българска държава е и поле за себerealизация (възможности за каквато почти няма в собствената държава), и сериозно предизвикателство. И може би тъкмо борбата с предизвикателствата е онази сила, която подпомага **адаптацията** им към новата етническа среда. В случая явно става дума за дълги и сложни процеси, резултатите от които обаче са почти еднозначни. Те рядко довеждат до подмяна на етническата самоличност, но почти задължително водят до смяна на културните парадигми. Пътищата към тази смяна са различни; те могат да минават (но и да не минават) през етническа моногамия, през конфесионални трансформации, през езиков билингвизъм и т. н. Важното тук е, че се създава една ситуация със специфични характеристики, в която механизмите на етническото (т. е. на приемането, съхраняването и предаването на етническата традиция) се задвижват по друг начин, макар и тяхната същност да се запазва. Докато в собствената етническа среда смисълът им е идентификация към „своето“ тук той по-скоро се изразява в разграничаване от „чуждото“, в акумулиране на самосъзнание за „другост“.

Не по-маловажно (а и съвсем естествено) в тази връзка е, че приливът само в течение на едно-две десетилетия на такава мощна вълна чешки заселници у нас провокира **сблъсък между установени етнокултурни модели**. Никак не е случайна възникналата двустранна реакция, изразяваща се както в рухване на положителните чешки предосвобожденски стереотипи за българите и българското, така и в появата на

пореаница от „одумващи“ чехите квалификации, доста характерни за следосвобожденската ни действителност. Същевременно обаче тъкмо тази адаптационна конфронтация става родилна среда на цял корпус от **познавателни стратегии** за България, реализирани от „българските“ чехи. Веднага трябва да се каже, че тяхната широта и многообразие са удивителни, дори шокиращи, но на практика без значителен отглас нито у нас, нито в Чехия. Този пореден парадокс се обяснява с факта, че не са безкрайно много тези, които се заявяват в общобългарското духовно пространство (напр. *Иречек, Шкорпилови, Добруски, Мърквичка, Вешин, Сис, Шак, Брожка* и др.) от една страна, а от друга – че те като цяло остават извън чешкия научен и културен контекст, защото не се вписват в тогавашните течения там и иначе десетките (ако не и стотиците) им публикации и творчески прояви са изолирани в масови, но без научна тежест издания, в единични изложби, концерти и т. н. Самият факт обаче на подобни техни усилия е безкрайно показателен за отношението им към българите и българското.

В крайна сметка от всичко казано става ясно, че най-същностното, най-значимото в битието на „българските“ чехи е тяхното незаменимо участие в изграждането на нова България, за което ние, българите, винаги ще бъдем признателни.

Владимир Пенчев

Небесната каляска отнесе Виктор Пасков

КЪМ ЗВЕЗДИТЕ

Големият български писател почина на 16 април от рак на белите дробове в Берн, Швейцария, където беше съветник по културата към българското посолството. Той е погребан в Централните софийски гробища в Алеята на бележитите българи до приятеля си – писателя Христо Калчев.

Виктор Пасков е един от най-оригиналните и талантиливи съвременни български писатели. В истинска литературна сензация се превръща още втората му творба – „Балада за Георг Хених“ (1987). Тя е за живота на чешкия лютиер Георг Хених, живял дълги години в София и умрял забравен и изоставен в старческия дом на село Хайредин. Баладата е публикувана във Франция през 1989 г. и е отличена с Голямата литературна награда на Бордо. Преведена е и в Англия, Германия, Испания, Полша, САЩ, СССР, Чехия, Словакия, Швейцария.

СВЕЩЕНО, СВЕЩЕНО, СВЕЩЕНО Е ИЗКУСТВОТО, КОЕТО БЕ, КОЕТО Е И КОЕТО ЩЕ БЪДЕ!

Това е апотеозният възглас от финала на Баладата, който е може би най-подходящ за мотото на цялостното творчество на писателя.

Творбите на Пасков често имат автобиографичен характер, но те са същевременно и биографии на цели поколения наши съвременници, лутащи се в „студения“ свят и сблъскващи се с ограниченията на материалната действителност. „Човек е принуден да жертва много неща, да направи известни компромиси, свързани с вътрешния му свят и света наоколо. По-страшно е обаче, когато човек не може да се адаптира в собствената си страна и предпочита да приеме действителността на друга“, казва Пасков.

Писателят-музикант прекарва голяма част от живота си извън границите на България. Затова и емигрантската тематика е някак естествена за творчеството му, макар че трудно можем да го причислим към писателите-емигранти. В „Германия – мръсна приказка“ на романтичния, носталгичния и поетичния образ на тази страна Виктор Пасков противопоставяше живата нагледна представа за съвременна Германия – мащеха за емигрантите и несъгласните с конформистичното приобщение хора, – респективно и за Европа. В този роман авторът съзнателно търсеше провокацията, деструкцията, беше много близо до прозата на т.нар. сърдити млади хора“ (Иван Гранитски).

Експресивната музикална емоция, изразена чрез словото, е характерна за писателя, който владее всички мажорни и минорни съзвучия на любовта към изкуството и към човека. И това не е случайно. Музиката го съпътства през целия му живот. Той е професионален музикант, който свири в джазови формации, а през 80-те години пее като бас баритон на оперните сцени в Европа. Трите най-въздействащи книги на Виктор Пасков – „Балада за Георг Хених“, „Германия мръсна приказка“ и „Аутопсия на една любов“ са изпълнени с музика, музиканти са и главните им герои. В тях и автобиографичните елементи са най-силни и звучат най-автентично. Произведенията на Пасков са изпълнени не само с хармонична музика,

а и с дисонансите на времето. „Какво е това свинско време, дявол да го вземе, което обрича страхотните таланти на разкапване, унижения и в крайна сметка

– на смърт, а разни долнокачествени типове – царе, принцове, външни министри, мошеници, крадци, убийци, самодоволни негодници и затлъстели аналфабети, крякащи пред затъпелия от умора народ лозунги за някаква несъществуваща тяхна Европа – са каймакът на обществото?“ („Аутопсия на една любов“).

Темата за свободата и за духовното оцеляване на твореца в грубата материална действителност е сред основните в творчеството му. Творбите му са провокативни и предизвикват множество полемики. Да борави със звуци и думи – това е призиванието на Пасков. Езикът му е магнетичен и разтърстващ с психологичната си дълбочина, сюжетите на творбите му са нестандартни, полетът на фантазията му – безграничен. Едва ли има друг български писател, при който музиката да звучи от всяка страница на книгите му и да докосва с толкова нежна сърцето на читателя, пренасяйки го на своите меланхолични и носталгични вълни в царството на човешкостта.

Мария Захариева

Виктор Пасков е български музикант, музиколог, литератор и кинодраматург. Роден е на 10 септември 1949 г. в София. Завършва гимназия в София и консерватория в Лайпциг (1976). Свири в джазови формации. До 1980 г. работи като композитор, оперен певец и музикален критик в ГДР. В периода 1980–1987 г. е литературен и музикален редактор към Агенция „София-прес“. От 1987 г. е редактор и кинодраматург в Студия за игрални филми „Бояна“. През 1990–1992 г. живее в Париж. Директор на Българския културен център в Берлин, Германия (2002–2004). Сред най-известните му произведения са: „Неврътни убийства“ (1986), „Балада за Георг Хених“ (1987), „Ций Кук“ (1991), „Германия – мръсна приказка“ (1992), „Алилуя“ (2001), „Аутопсия на една любов“ (2005), „Гледната точка на Гоген“ (2008). По негови сценарии са снимани филмите „Ти, който си на небето“, „Индиански игри“, „Пльонтек“ и „Духове“. През 2005 г. става носител на литературната награда „Хеликон“ за книгата „Аутопсия на една любов“. Книгите му са превеждани на английски, френски, немски, испански, руски, чешки, полски, унгарски, и др. Виктор Пасков умира на 16 април 2009 г. в Берн.

Нели Николова:

От нас зависи България да генерира не емиграция, а развитие

Нели Николова живее и работи в Санторини – най-големият от група малки вулканични острови в Егейско море. В момента Нели отговаря за персонала на международното летище в Санторини. В България е завършила Националната спортна академия и преди да емигрира се е занимавала активно с водни спортове, участвала е в национални и международни състезания, имала е треньорска кариера. Преди 11 години е решила да потърси късмета си зад граница и се е озовала в Гърция.

„На Санторини основните цветове, които среща окото ти, са бялото и синьото. Бялото е искрящо, снежно, докато синьото – това е цветът на небето, което се отразява в морето...“ – разказва Нели, докато един излитащ самолет не прекъсва думите ѝ. Не я чувам добре и я моля да повтори. „Такова нещо не можеш да видиш в България, казвам. Тук например, когато вали дъжд, понякога къщите стават жълтеникаво-кафяви, кални. Да видиш какво правят гърците на следващия ден – почистват ги и ги боядисват наново, затова цветът е винаги толкова бял и син, това е тайната. Докато у нас не е така...“, продължава тя. Намираме се в едно от кафенетата на международното летище в Санторини – така се казва най-големият

остров от цялата група малки вулканични острови в Егейско море. Този архипелаг е известен с катастрофалното вулканично изригване от 1500 г. преди Христа, което се смята, че е довело до изчезването на критско-минойската цивилизация. Но това е друга история.

„Международното летище в Санторини може да се похвали с третата по дължина писта в цяла Гърция, отстъпва само на тези в Атина и Солун“, разказва Нели Николова. За нея работата тук е ежедневие вече осем години, последните шест отговаря за персонала, натоварен с поддръжката и почистването на летището – това са техници, водопроводчици, чистачки и други служители от помощния персонал. „Има дни, особено в активния летен период, когато трябва да бъдат обработени по 65 полета – това е доста, дори за средно големи европейски летища, например като Софийското, но сме създали такава организация, че рядко възникват проблеми.“ – разказва Нели. Мобиленият ѝ телефон звъни и тя провежда дълъг разговор на гръцки. „За всичко ме търсят, което ме радва, така, дори и дистанционно, имам поглед кой какво прави, а и това показва уважение. Има и недостатък – винаги си на разположение. По принцип, работната смяна е 10 часа, но когато е натоварено продължава доста повече.“ – споделя тя.

На Санторини е дошла от Русе, в момента при нея живее единият от синовете ѝ, по-малкият, докато по-големият е останал в България. Преди 11 години е решила да потърси късмета си зад граница и се е озовала в Гърция. Работила е, както казва – „какво ли не, защото няма срамна работа, стига човек да е почтен“, докато се установи тук. Преди да започне на летището, три години е била готвач на семейството на кмета на Санторини. В България е завършила Националната спортна академия и преди да реши да емигрира се е занимавала активно с водни спортове, участвала е в национални и международни състезания, имала е треньорска кариера. „Исках да уча за капитан, но сякаш не срещнах разбиране, все пак това не е типичната женска професия. След това започнах да се занимавам със спорт, който от хоби ми стана професия – завърших катедра „Водни спортове“ със специализация „Водномоторен спорт“ и след дипломирането се върнах в Русе.“ – разказва Нели. По думите ѝ при т.нар. „комунизъм“ е обиколила света, защото въпреки всичките му пороци, все пак са били отделени средства за развитие на спорта и участие в международни състезания. Когато ситуацията в България се променя, това се отразява и върху него. „Спортът,

както и много други неща, сякаш спря да има значение. Тогава много от колегите или потърсиха друго поприще, или заминаха навън, където имаха условия за работа. Аз останах, мъжът ми ме подкрепяше изцяло, дори е имало моменти, когато сме се лишавали от други неща, за да можем да купим например винт за лодката, който е към 250 долара, за да продължим, толкова силна е тръпката...”, спомня си Нели. По-късно тя остава сама да се бори с живота, трябва да отгледа двете си момчета и може би тогава за първи път се замисля дали да не си потърси късмета навън.

„Когато някой каже, че сме избягали от България, просто не знае какво говори. Може би за мен е било лесно да се разделя с всичко, което ми е мило, да оставя майка си, която е на 83 години, за да отида в чужда страна? В един момент просто си принуден да вземеш куфарите и да тръгнеш, това не е бягство... Сега вече мога да помагам – пращам на майка пари за лекарства, за плодове. Аз съм една от милионите българи, които дори подпомагат страната с парите, които пращат.“, споделя жената. По думите ѝ да се работи в Гърция не е лесно, особено когато трябва да започнеш от нулата. Трябва да се доказваш, да покажеш дори, че си по-добър от местните, за да заслужиш уважението им и съответното заплащане за труда си. И ако преди години, когато е дошла на острова, тук е имало петнайсети българи, сега те вече са стотици – работят в поддръжката, в хотелите, таверните. Въпреки, че в Санторини вече има малка българска общност, нейните представители не поддържат връзка. Една от причините е липсата на време, но другата е малко по-особена.

БЪЛГАРИТЕ СМЕ ОСОБЕНА НАЦИЯ – НЕ СМЕ ЕТИЧНИ ПОМЕЖДУ СИ, НЕ СИ ПОМАГАМЕ МНОГО, ПРАВИМ СИ ИНТРИГИ, КОЕТО Е ГРОЗНО.

Например при албанците, които смятаме, че уж са изостанал народ, не е така. Дори и при руснаците не е така – при тях, например, ако някой си намери по-добра работа, веднага предава своята на някой

руснак – подкрепят се!”, разказва тя. По думите ѝ въпреки това България много ѝ липсва – природата, климатът. Преди години дори е обмисляла да се прибере. Пробвала е да си намери работа, на интервюто са я харесали, но основният проблем са се оказали годините ѝ – нейните са петдесетина, а онези са изисквали да бъде на не повече от 30.

За разлика от България, в Гърция те оценяват по това, което можеш да правиш, а годините не са от първостепенно значение – докато искаш да работиш и се справяш добре, всичко е наред. Поне така разказва Нели и допълва: „Имаше преди време ситуация на летището, когато искаха да уволнят част от жените, защото били на 50 или малко отгоре. Но когато видяха, че на повечето от „младите“ не им се работи, особено по-тежка работа, ги оставиха, защото разбраха, че не годините са важни, а това, което правиш.

„Жената се надява и у нас някога да стане така, но коментира, че за да се случи това, трябва политиките да се променят, да мислят повече за обикновените хора, за държавата. „Много лесно започнахме да раздаваме държавата си, няма да остане за нас! На Санторини, например, не можеш да си купиш земя – трябва да си или местен, или от областта. Можеш да си купиш хотел, но само сградата. Така си защитават земята.“ – допълва тя. И докато си говорим за политика я питам за изборите –

европейските и националните. По думите ѝ емигрантите, като нея, се интересуват от това, което става в страната, гледат телевизия, четат вестници, преживяват събитията. „Въпреки това емигрантът е малко апатичен към изборите – просто досега всеки обещавахе някаква промяна, а тя така и не се състоя. Но дори и да повярва на някоя партия, има редица пречки, за да може да гласува – разстоянията са големи, хората са заети. Ако реша да гласувам сега, трябва да пътувам 10 часа с ферибота до Атина, после пак толкова обратно, това е цял ден. Така човек губи много време, а е и доста скъпо. От друга страна държавата не предоставя особени улеснения за емигрантите, които искат да упражнят вота си.“, разсъждава Нели. По думите ѝ въпреки обстоятелствата българските емигранти трябва да имат своето представителство в парламента, защото само така държавата ще обърне повече внимание на българите от „Другата България“ – всички онези, които по една или друга причина са напуснали Родината. Именно затова Нели Николова е поела задачата на местен координатор на партия „Другата България“ за Санторини. Според нея от всеки от нас зависи дали и как ще упражни гласа си, за да може България да стане по-нормална и уредена държава, която не генерира емиграция, а развитие.

Стоян Димов

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА

ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

УЧИЛИЩЕТО ПРЕДЛАГА:

- ▶ ОБУЧЕНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ I ДО XII КЛАС ПО УЧЕБНИ ПРОГРАМИ, УТВЪРДЕНИ ОТ МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ;
- ▶ КАЧЕСТВЕН ОБРАЗОВАНИЕ И ВИСОКО КВАЛИФИЦИРАНИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ;
- ▶ ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ, АНГЛИЙСКИ И ЧЕШКИ ЕЗИК;
- ▶ ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА УДОБНО ОБЩЕЖИТИЕ ЗА ЖИВЕЕЩИТЕ ИЗВЪН ПРАГА;
- ▶ ДОБЪР СТАРТ В ЖИВОТА НА УЧЕНИЦИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ КАКТО В БЪЛГАРИЯ И ЧЕХИЯ, ТАКА И В СТРАНИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ПО СВЕТА.

КОНТАКТ: УЛ. РИХТАРЖСКА 1, / RYCHTÁŘSKÁ 1; 160 00 PRAHA 6, ČESKÁ REPUBLIKA
ТЕЛ. 00420 233 334 301 ИЛИ 00420 224 310 433;

Българското неделно училище

Малки, по-големи и още по-големи деца и ученици,

Ако обичате да пеете и танцувате,
ако обичате да рисувате и да се забавлявате,
ако обичате да пишете и говорите на български,

Заповядайте всяка събота в 10.30 ч. в Дома
на националните малцинства в центъра на Прага,
улица „Воцелова“ 3–2 минути пеш от „И. П. Павлова“

Тук за вас отвори врати Българското неделно училище
при сдружение „Възраждане“ с много музика, игри и забава.

Повече информация на gsm 777 196 322 и на e-mail balgari@atlas.cz

Балгари

брой 2/2009

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: „Vocelova“ 3
120 00 Praha 2

излиза с финансовата подкрепа на
Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия:
E 13282

Директор на изданието и главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

Румяна Георгиева, Васил Самоковлиев, Маргарита Симеонова,
Румяна Кирилова, Красимира Мархолева, Димана Иванова

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 8, брой 2/2009

Балгари

Balgari

Periodikum bulharské menšiny
v České republice
Časopis je vydáván s finanční
podporou Ministerstva kultury
České republiky

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списание на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кč.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocolova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ**

За контакти:

o.s. Vazraždane
Vocolova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

ВАЖНО СЪОБЩЕНИЕ ВЪВ ВРЪЗКА С ПРОВЕЖДАНЕТО НА ИЗБОРИ ЗА НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ!

Уважаеми сънародници,

С Указ № 110/28.04.2009 г. президентът на Република България насрочи избори за Народно събрание, които ще се проведат на 5 юли 2009 г.

В съответствие с чл. 41, ал. 8 от Закона за избиране на народни представители (ЗИНП) и Решение № НС-18 от 10 май 2009 г. на ЦИК, ръководителите на дипломатическите и консулските представителства в чужбина образуват изборителни секции:

1. В населените места, където има дипломатическо или консулско представителство;
2. В населените места извън т.1 – при наличие на не по-малко от 100 избиратели, заявили лично желанието си да гласуват не по-късно от 20 дни преди изборния ден (до 14 юни 2009 г.) в писмена форма чрез саморъчно подписано

ЗАЯВЛЕНИЕ (Приложение № 10), подадено лично, чрез писмо или в електронна форма (по факс или чрез електронна поща на сканирано саморъчно подписано заявление) до посолството на Република България или консулската служба за съответната държава...

Българските граждани, подали заявление за участие в изборите в чужбина и включени в предварителните изборителни списъци, се заличават от изборителните списъци за гласуване в Република България.

Българските граждани, заявили, че ще гласуват в чужбина, не могат да бъдат дописвани в изборителните списъци в Република България в изборния ден.

Гласуването на българските граждани в чужбина се извършва след предоставяне на валиден български паспорт съгл. чл. 13, ал.1, т.2 от Закона за българските документи

за самоличност, лична карта или военна карта. В случай, че срокът на валидност на паспорта или личната карта е изтекъл, гласоподавателят се допуска до гласуване, ако представи удостоверение, издадено от дипломатическо или консулско представителство на Република България, че е подал заявление за издаване на нов паспорт или лична карта.

Формуляр на ЗАЯВЛЕНИЕ (Приложение № 10) може да бъде изтеглен от под-рубриката „Избори за НС 2009“ от интернет-страницата на Министерството на външните работи на Р България www.mfa.bg.

Адреси и данни за контакт:
Посолство на Република България в Прага
Krakovská 6, 110 00 Praha 1
Tel.: 222 210 230, 222 212 011
Fax: 222 211 728
e-mail: bulvelv@mbox.vol.cz

**Посетете интернет страницата
на гражданско сдружение „Възраждане“
и на списание „Българи“ www.balgari.eu**

Вълнени одеала, килими и халища от сърцето на България в сърцето на Прага.

Vlněné deky, koberce, kilimy a přehozy ze srdce Bulharska v srdci Prahy.

www.balkanova.cz

Navštivte náš nový obchod, jen pár kroků
od Karlova mostu:
Balkanova – Saský dvůr
Saská 3, Praha 1 – Malá Strana

Otevírací doba: pondělí, středa, čtvrtek pátek od 10 do 18 hod.,
sobota a neděle od 11 do 18 hod.

Посетете нашия нов магазин в Саския двор
само на няколко крачки от Карловия мост:
Балканова – Саски двур
„Саска“ 3, Прага 1 – Мала Страна

работно време: понеделник, сряда, четвъртък, петък от 10 до 18 ч.,
събота и неделя от 11 до 18 ч.